

Universitātes avīze

Trešdiena, 1993. gada 17. marts. Maksā 2 rbļ. Nr. 10

Te nu nofotografējušies gandīz visi LU Senāta senatori. Tas notika pēc rektora svinīgā solījuma, kad arī LR Augstākā Padome apstiprināja profesoru JURI ZAČI rektora amatā.

27. martā LATVIJAS UNIVERSITĀTES SATVERSMEI apritēs 70 gadi. Senatoru uzdevums tad nu ir darīt visu, lai Satversme tiktu pildīta.

Par šiem notikumiem arī šajā "UA".

LASĪET:

- ✓ KAS IR KLASISKĀ UNIVERSITĀTE?
- ✓ IR TAPIS KOPLĪGUMS. SĀKAM IEINTERESĒT.
- ✓ SMADZENES, SEKSS, LOMAS.
- ✓ KAUT KAS NOTIKS PIRMO REIZI.
- ✓ KAS NU KURAM IR SVĒTKI.

"Gribu izteikt lielu paldies prorektoram Niedrītim par kopā pavadīto laiku. Viņš ir attaisnojis sevi kā cītīgs un kārtīgs cilvēks," sacīja rektors J. Zaķis prorektora J. Niedriša demisijas dienā.

Kā pateicību prorektors saņēma ziedu, viņš savukārt LU vadībā esošajiem kungiem spieda roku, bet dāmas saņēma pat maigākus cieņas apliecinājumus.

No dekāniem prorektors atvadījās īsi: "Gājis ir visādi, nostrādāts diezgan ilgs laiks un kopā radīta Universitāte, kāda tā ir pašreiz. Es tagad dodos radošajā atvaļinājumā." LU Satversme atļauj radoši atpūsties 10 mēnešus.

Latvijas Republikas Augstākā Padome nolēmj:

1. Apstiprināt Juri Zaķi par Latvijas Universitātes rektoru.
2. Lēmums stājas spēkā ar tā pieņemšanas dienu.

LR Augstākās Padomes priekšsēdētājs A. Gorbunovs.
 LR AP sekretārs I. Daudišs.
 Rīgā, 1993. gada 29. janvārī.

22. februārī Juris Zaķis deva svinīgu solījumu Senāta sēdē. Lūk, ko viņš solīja pildīt, uzņemoties šo godpilno amatu:

"Stājoties rektora amatā pēc brīvas gribas, svinīgi apsolos: augsti turēt Latvijas Universitātes godu un tās labo slavu un ievērot Universitātes Satversmi. Vadīt Latvijas Universitāti stingri zinātniskā garā un pūlēties, lai tā varētu ierindoties eitu augstskolu saimē. Ar zinātnes palīdzību veicināt Latvijas īpatnējās kultūras uzplaukumu un valsts labklājības nodibināšanos, aicinot šajā svarīgajā uzdevumā līdzdarboties visus valstiski domājošos Latvijas dēlus un meitas, kā arī pieaicinot eitu valsts zinātniekus un speciālistus. Censties strādāt saskaņā ar plašākām sabiedrības vajadzībām un prasībām. Rūpēties par studentiem un eitiem student gribētājiem kā par saviem jaunākajiem draugiem, spiedzot visu to, kas viņiem nāks par svētību un laimi."

Bet ko rektors pastāstīja par Universitātes budžeta perspektīvām tuvākajā nākotnē lasiet blakus slejā.

SARMĪTES LĪVDANES foto

ua SENĀTĀ

☐ Emeritus nosaukums apstiprināts ķīmiķim Gunāram Rudzītim un ekonomistam Georgam Libermanim.

☐ Satversmes komisijas priekšsēdētājs E. Melķis vienā no iepriekšējiem Senātiem ieteica novērst trūkumus Universitātes Satversmes gaitā. Prasība bija to paveikt līdz martam — nu tas ir pienācis.

☐ Precizēts Zinātniskās bibliotēkas nosaukums — tas tagad skan vienkārši — LU bibliotēka.

☐ Apstiprināti Cietvielu fizikas, Molekulārās bioloģijas un Matemātikas institūta statūti.

Ir gadījumi, kas nav apspriesti Senātā, piemēram, Matemātikas un informātikas institūts reģistrējies par valsts uzņēmumu, tādējādi LU ir zaudējusi Skaitļošanas centru.

☐ Nodibināts žurnāls angļu valodā "Humanitārās un sociālās zinātnes". Par redaktoru apstiprināts profesors Viktors Ivbulis.

☐ Amatā apstiprināti LU vadības locekļi. Par mācību proktoru apstiprināts Ekonomikas fakultātes docents Juris Krūmiņš.

☐ Jācer, ka martā vai aprīlī Senāta sēdē pieņems LU Studentu Padomes Satversmi, lai studentu pašpārvalde beidzot varētu sākt darboties. Nākošā Senāta sēde notiks 29. martā.

LU UN REPUBLIKAS BUDŽETS

Tūdaļ pēc svinīgā solījuma došanas un šim īpašajam gadījumam veltītās fotografēšanās pauzes rektora kungs Juris Zaķis ķērās pie viena no fundamentālākajiem jautājumiem Universitātes darba organizēšanā — naudas līdzekļiem.

Vispirms jau rektora kungs nebija īpaši apmierināts ar tradicionālo terminoloģiju. Universitāte skaitās valsts budžeta finansēta iestāde. "Mums ir vairāki ienākumu avoti, ne tikai valsts budžets. Kura avota vārdā nodēvēt Universitāti — tā jau ir gaumes lieta," teica rektors.

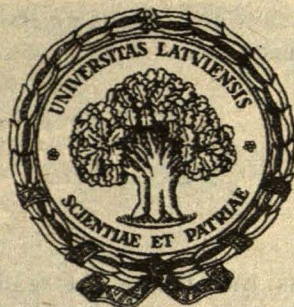
Kādi būs Universitātes ienākumi 1993. gadā? Jau pērn gadā Universitāte lūdza valsts budžetu dot tai 708,9 miljonus rubļu. Augstākā Padome šo lūgumu izskatīja pirmajā lasījumā, un ir paredzams (līdz otrajam lasījumam), ka Universitāte saņems tikai 510 — 512 miljonus rubļu. Tad nu rektors uzskata, ka Universitātes (Turpinājums 4. lappusē)

LATVIJAS UNIVERSITĀTES SATVERSMĒI - 70

“Universitāte ir augstākā zinātnes un izglītības iestāde valstī” – ar šādiem vārdiem sākas Latvijas Universitātes Satversmes pirmais paragrāfs. Satversmi pieņēma Latvijas Republikas Saeima pirms septiņdesmit gadiem — 1923.gada 27.martā. Satversme uzlika pirmajai Latvijas pilna profila Universitātei lielus pienākumus un atbildību pret tautu un valsti. Pildot Satversmi, Latvijas Universitāte laikā no 1923. līdz 1940.gadam bija Latvijas zinātnes un akadēmiskās inteliģences izveides galvenais centrs. Šī inteliģence kļuva par zinātnes atzinumu un Latvijas neatkarības ideju nesēju pasaulē visās trijās sekojošās okupācijās. Latvijas Universitātes Satversme un mācību korpuss devis dzīvību un gara spēku vēl trim Latvijas augstskolām un Latvijas Zinātņu Akadēmijai. Sešdesmit astoņus gadus pēc savas dibināšanas 1991.gada 18.septembrī Latvijas Universitāte atguvusi savu Satversmē noteikto nosaukumu, akadēmisko brīvību un ieguvusi jaunu Satversmi, kas atjauno tai okupācijās atņemtās tiesības. Latvijas Universitātē norit spraigs atjaunotnes darbs tās zinātnē, mācībās un audzināšanā. No 1992.gada Latvijas Universitāte sākusi gatavoties savai 75 gadu jubilejai. Visās fakultātēs, institūtos, laboratorijās un citās struktūrvienībās uz arhīvu pamata noris to vēstures izpētes darbs par pēdējo trīsceturtdaļgadsimtu, arī ārzemēs. Pētījumus apspriedis Latvijas Universitātes zinātniskās konferencēs, sākot ar 1993.gada 28.septembri. Pirmajā variantā savākti jau vairāk nekā 90% manuskriptu grāmatai “Latvijas Universitāte 75 gados”.

Domu par Latvijas Universitātes nepieciešamību izvirzījuši jaunlatvieši Kronvaldu Atis 1871.gadā un Auseklis 1872.gadā. Pirmā publiskā deklarācija “Par latviešu augstskolu” par apvienotas Latvijas Augstskolas nepieciešamību Rīgā un tās iekārtu līdz ar Latvijas neatkarīga valstiskuma idejas izplatību pieņemta drīz pēc Krievijas demokrātiskās revolūcijas uzvaras. To pieņēma Tērbatas latviešu skolotāju kongresā 1917.gada 13.jūlijā, kur tika izveidota Augstskolas komiteja. Pie LU idejiskajām saknēm pieder arī Rīgā pie latviešu izglītības biedrības nodibinātā Augstskolas sekcija. Latvijas Pagaidu valdība, atgriežoties Rīgā 1919.gada 6.jūlijā, faktiski atveda tikai bijušā Rīgas Politehniskā institūta paliekas, kas varas maiņas laikos te bija darbojies gan ar Baltijas Tehniskās augstskolas, gan ar Padomju Latvijas Augstskolas izkārtņi, kā arī grupu šā

institūta iepriekšējo mācību spēku. Šis mācību iestādes direktors prof. P.Valdens tad arī kļuva par Augstskolas un zinātņu departamenta direktoru, bet Augstskolas komitejas sekretārs P.Dāle — par Augstskolu lietu daļas vadītāju. Prof. P.Valdena vadībā notika pirmās Politehniskā institūta reorganizācijas komisijas sēdes. Pēc prof. P.Valdena aizbraukšanas uz Vāciju P.Dāle kļuva par Izglītības ministrijas pārstāvi Augstskolas lietās. Ar 1919.gada 1.septembri P.Dāles vadībā līdz Augstskolas satversmes apstiprināšanai darbojās Latvijas Augstskolas organizācijas padome, kurā iegāja visu fakultāšu organizācijas apakškomisijas, jaunievēlētais prorektors E.Laube, viņa biedrs K.Kundziņš.

1919. gada 28. septembrī oficiāli atklāja Latvijas Augstskolu, un dienu vēlāk tā atsāka darbu ar 9 fakultātēm, 110 mācību spēkiem un 940 studentiem. Latvijas Augstskolas Organizācijas padome Latvijas Augstskolas satversmes izstrādāšanai 1919.gada 29.septembrī ievēlēja Augstskolas satversmes komisiju 5 (vēlāk kooptēja vēl 2) mācību spēku (prof. P.Dēnfers, prof. K.Balodis, prof. E.Zariņš, doc. K.Kundziņš, doc. P.Dāle) sastāvā. Šī komisija gada laikā izstrādāja satversmes projektu un jau darba gaitā pa atsevišķiem paragrāfiem ziņoja LU Organizācijas padomei. Projektu trijos lasījumos apsprieda un pieņēma LU Organizācijas padome un 1922.gadā nodeva valdībai. Pēc apspriešanas Saeimas komisijā LU satversmi 1923.gada 27.martā pieņēma Saeima: Satversme ar sīkiem grozījumiem (1935., 1936., 1938., 1939.g.) pastāvēja līdz 1940.gadam. Pēc šīs satversmes LU bija augstākā zinātnes un izglītības iestāde valstī, kuras uzdevums bija veicināt zinātnes pētīšanu un izplatīšanu tautā un gatavot Latvijas vajadzībām darbiniekus ar augstāko izglītību (1.§).

Atšķirībā no Eiropas viduslaiku universitātēm, kurās parasti bija 4 fakultātes, LU, atbilstībā Latvijas vajadzībām, bija vienota tipa augstskola un pavienoja tehniskās, dabas un humanitārās zinātnes 11

fakultātēs (1923.g.) (2.§). Ar 1938.gada 12.aprīļa Ministru kabineta lēmumu nodibināja divpadsmito, t.i., Romas katoļu teoloģijas fakultāti ar latviešu un latīņu mācību valodu. Ar 1937./38. mācību gadu pie Luterāņu teoloģijas fakultātes nodibināja pareizticīgās teoloģijas nodaļu. Bija paredzēts, ka aktīvs zinātniskais un pedagoģiskais darbs ir Universitātes mācību spēku pienākums. Mācību un zinātniskā darba sekmēšanai pie vairākām fakultātēm un katedrām nodibināti paliginstitūti, laboratorijas, muzeji, kolekcijas, fotolaboratorijas un arhīvi.

LU augstākā pārvalde bija LU Padome. LU reprezentēja un Padomes darbu vadīja rektors, kuru ievēlēja no Universitātes profesoru vidus uz vienu gadu ar tiesībām tikt pārvēlētam, bet ne ilgāk kā četrus gadus no vietas. (15.§). LU rektora amatā kā pirmo ievēlēja prof. E.Felsbergu (1920. — 1923.g.). Kā Saeimas deputāts un Izglītības komisijas priekšsēdētājs prof. E.Felsbergs labāk nekā jebkurš cits varēja sekmēt LU izveidošanu. Otrais rektors prof. J. Ruberts (1923.—1925. g.) ar lielu neatlaidību Saeimā aizstāvēja LU pieaugošās vajadzības. Trešā rektora A. Tenteļa (1925.—1927. un 1929.—1931. g.) laikā notika LU 10 gadu jubilejas svinības. Ceturtā rektora prof. M. Ziles (1927.—1929. g.) un piektā rektora prof. M.Bīmaņa (1931. — 1933.g.) laikā LU dzīve ievirzījās arvien vairāk kārtējā gaitā. Sestā rektora prof. J. Auškāpa (1933. — 1937.g.) rektorāta laikā nodibināts zinātniskās pētniecības fonds (1935.g.), pieņemti noteikumi par mācību spēku blakus nodarbošanos, neregulēta mācību spēku avansēšana un ievadīta katedru sistemātiska izveidošana fakultātēs, kā arī paralēlu kursu izskaušana. Notika diskusija par LU sadalīšanas iespējām un šķēršļiem, kas izteiktas LU 1935.gada maija memorandā Prezidentam un Ministru kabineta locekļiem. Septītā rektora prof. M.Primaņa (kopš 1937.g.) laikā ievadīta mācību programmu pārbaudīšana un pārkārtošana nolūkā tās padarīt koncentrētākas un panākt lietderīgāku studiju laika izmantošanu. Tā redzam, ka, atbilstoši laikmetam, visi septiņi rektorāti kopumā raksturojās ar jaunām idejām un to īstenošanu nolūkā pilnīgot LU darbu atbilstībā satversmes un Latvijas Republikas prasībām.

Materiāls sagatavots pēc profesora Heinriha Stroda manuskripta "Latvijas Universitātes 75 gadi".

(Sākums 2. lappusē)

darbība būs atbilstoša tai piešķirtajiem naudas līdzekļiem no valsts budžeta. Tam par pamatu ir vispārējais Universitātes dibināšanas mērķis —

1) nodrošināt Latvijas pilsoņu konstitucionālās tiesības iegūt augstāko izglītību.

2) sagatavot speciālistus pēc valsts pasūtījuma.

Bet kā tiks sadalīti šie 510 valsts budžeta piešķirtie miljoni? Darba algām tiks atvēlēti 200 miljoni, sociālajam nodoklim — 74 miljoni, stipendiju fondam — 130 miljoni, pārējiem izdevumiem — 114 miljoni

Kā jau minējām, Latvijas Universitātei ir arī citi ienākumu avoti: uzkrājumi no iepriekšējā gada neizmantotajiem līdzekļiem (bet ne no tiem, kurus deva valsts budžets), samaksa par līgumdarbiem, studentu mācību maksa, maksas pakalpojumi. Šeit jāpaskaidro, ka 70% no studentu maksātā paliek struktūrvienībai, bet 30% aiziet Universitātei. No maksas par līgumdarbiem 85% saņem darba vadītājs, 15% — Universitāte.

Savukārt raksturojot Universitātes izdevumus, rektors mazliet sīkāk pakāvējas pie algu politikas. Šobrīd algām tiek atvēlēti 40% Universitātes ienākumu. ASV iestādēs algām tiek doti 80%. “Varbūt arī mēs pamazām tuvināsimies šim skaitlim,” teica rektors. “Es ie-rosinu, lai strādā skaita ziņā mazāk cilvēku, taču viņi lai tiek labi atalgoti.” Vēl rektors pastāstīja par Rektoru padomes un izglītības ministra kopīgo ierosinājumu par augstskolu algu politikas veidošanu. Aprēķinot algu nemt vēra t.s. Godmaņa koeficienta apakšējo robežu.

Pēc šāda loģiski detalizēta Universitātes naudas līdzekļu apraksta rektors uzsvēra mūsu atkarību no republikas naudas līdzekļiem: “Viss pārējais saistībā ar Universitātes budžetu ir miglā tīts. Kamēr Latvijas Republika neapstiprinās savu budžetu, arī mēs nezināsim Universitātei atvēlēto naudas summu.”

Senāta sēdē piedalījās
JOLANTA APINE

STEFANS NORFĪLDS
“The Londod Free Press”
No angļu valodas tulkojusi
JOLANTA APINE

Atceroties savas jaunības dienas — 60. gadus universitātē — Emokas Zacmarijas kundzes balss ieska-nējās nostalgiski:

—Ontārio pilsēta saņēma prāvus naudas līdzekļus no valsts budžeta un, nezinot, kā iz-tērēt, nodeva tos universitātem. Tika celtas jaunas skolas, kuras bija materiāli labi apgādātas. Pasniedzēji bija jauni un entuziasma pilni, un augstākās izglītības sistēma strauji attīstījās, veicinot sociālās pārmaiņas valstī.

PAMODĪSIMIES

Šodien Vesternas sociālo zinātņu fakul-tātes dekāne Emoka Zacmarija uzrunā savu paaudzi — cilvēkus pusmūžā, ku-riem rūp 17 Ontārio universitāšu pašreizē-jais stāvoklis:

—Grupā ir ne mazāk kā 400 studentu. Viņiem ir maz izredžu veidot personiskus kontaktus ar pasniedzējiem, turklāt viņi jūtas nomākti, mācoties tik daudzi vienā grupā.

Zacmarijas kundze stāsta, ka ne mazāk grūtā situācijā šobrīd atrodas arī

Naudas problēmas jau gadiem nomāc Ontārio universitātes. Taču tagad, kad beidzot radies atrisinājums, daži eksperti ir noraizējušies, ka ārstēšana varētu būt sāpīgāka nekā pati slimība.

VAI STUDENTI MAKSĀS VAIRĀK?

pasniedzēji. Viņu slodze ir liela, bet nau-da, kas būtu nepieciešama mācību līdzek-ļiem un asistentu algošanai, arvien sama-zinās. Mācību piederumi un iekārtas ir jau savu laiku nokalpojušas. Ēkas -Bibliotēku celtnes gandrīz gāžas kopā. Taču univer-sitātes nesaņem nekādu finansiālu palī-dzību.

Kopš 1972. gada naudas līdzekļi, kas atvēlēti augstākajai izglītībai, pakāpeniski ir samazinājušies līdz pat 30%. Turpretī ASV publiskās skolas saņem naudu par 33% vairāk nekā Kanādas skolas.

Ir nepieciešama nauda. Bet kur to ņemt?

Pagājuši divdesmit gadi, kopš tika samazinātas dotācijas augstākajai izglīti-bai. Daži cilvēki cer uz valdību, varbūt tā

KAS NOTIKA VAI NOTIKS FAKULTĀTĒS MARTĀ

Filoloģijas fakultātē — 12. martā notika konference “Latviešu literatūras virzieni un žanri 20. gs. sākumā”, 18.martā pl. 10.00 ikgadējā A. Ozola konference “Latviešu izlokšņu leksika”.

Ķīmijas fakultātē — katru ceturtdienu pl. 15.00 atklātās nodarbības interesentiem (arī vidusskolēniem un citu fakultāšu studentiem). Galvenā problēma — Baltijas reģiona vide. Iespējamās 3 gadu studijas.

Otrdienās pl. 16.00 darbojas Mazā Ķīmijas universitāte.

palīdzēs.

—Es do-

māju, ka tas ir

bezcerīgi — raudzi-

ties uz valdību kā vienīgo šīs

problēmas risinātāju, apgalvo

Ontārio universitāšu Padomes

prezidents Pēteris Džordžs.

Kur tad lai meklē palīdzību?

Daudz ir spriests par naudas “izda-

būšanu” no dažādām privātajām

kompānijām. Taču gala lēmums

tomēr būs saistīts ar mācību maksas pa-

augstināšanu. Pašreizējā summa, ko

students maksā par mācībām, sedz tikai

kādus 18% no to kopējās cenas. Nu viņam

būs jāmaksā vairāk.

—Tautā ir izveidojies uzskats, ka ze-

mās mācību maksas padara izglītību viegli

pieejamu. Jā, šobrīd studenti maksā mazāk

kā 20% no visām izglītības izmaksām.

Taču mācību maksas paaugstināšana,

diemžēl, var padarīt augstskolas par

“rotāļlaukumu” bagātniekiem. Par to

uztraukušies gan politiķi, gan universitāšu

vadības, tā saka Pēteris Džordžs.

BET VAI ATBILDE IR TIK SKAIDRA?

Tātd, tiek diskutēts par to, vai pacelt mācību maksu. Jāpiebilst, ka pēc 1972. gada Ontārio universitātēs norisinājās sekojošs process: strauji pieauga studentu skaits, samazinājās mācību maksa un, kā jau minējām, samazinājās arī valsts dotācijas. Šobrīd par vienu mācību gadu studentam jāmaksā 200 dolāru (Kanādas). Tā ir neliela daļa no kopējās summas, pie tam stipri mazāka nekā dzīvošanas izmaksas. Turklāt speciālisti uzskata, ka, iesaldējot pašreizējo mācību maksu, diez vai studentu skaits strauji pieaugs. Pēc 10 speciālistu domām, studenti tik tiešām varētu maksāt vairāk, jo viņi, izrādās, ir vienīgie, kas varētu dot naudu izglītības sistēmai.

LIELĀ ALGA

Toronto universitātes ekonomikas profesors Deivids Steidžers piedāvā sekojošu problēmas atrisinājumu: kad students beidz mācīties un sāk strādāt, ik gadus no viņa ienākumiem tiek atskaitīti 8—12%. Tādējādi viņš var nesamaksāt visu augsto mācību maksu un norēķināties vēlāk. Katram studentam ir jādod izvēle — maksāt tūlīt vai pēc augstskolas beigšanas. Jābūt pieejamiem arī dažādiem finansiālās palīdzības fondiem, jo var rasties situācijas, kad studentam no augstskolas jāaiziet, jo ilgtermiņa studijas prasa daudz naudas.

Ir cilvēki, kuri Deivida Steidžera piedāvāto plānu uzskata par universitāšu finansiālo grūtību galveno atrisinājumu. Taču daži studenti, mācībspēki un darba devēji ir pret to. Savu nostāju viņi pamato tā, ka šī plāna realizēšanas rezultātā augstākā izglītība vairs nebūs pieejama katram cilvēkam. Pēc viņu domām, tā ir politiska laikabumba, kā arī naudas izspiešana no studentiem.

Tātd Deivida Steidžera galvenā ideja ir šāda: studenti, kuriem nav naudas, ko samaksāt par studijām, var to aizņemt no valdības. Aizņemt tik daudz, cik nepieciešams. Līdzko viņi pabeidz universitāti, tā sāk nomaksāt parādu no saviem ikgadējiem ienākumiem. Parāda nomaksāšana turpināsies 20—25 gadus. Ja arī tad vēl parāds nebūs nomaksāts, turpmāk maksāt vairs nevajadzēs, parāds vairs neskaitīsies. Turklāt neviens nevarēs uzsākt nomaksāt parādu, kamēr viņa ienākumi nesasniedz minimālo līmeni. Arī maksājamo procentu daudzums nav stingri noteikts. Ja ienākumi gadā ir 60 000 dolāru, tad jāmaksā 4% no tiem. Ja ir 30 000 dolāru, tad tikai 2%. Mācību laikā students var

maksāt arī no saviem likumīgiem ienākumiem, ja viņš strādā.

Atbilstoši šim plānam, ja arī mācību maksu ļoti paaugstina, neviens nevar aizbīdināties, ka augstskolu nav iespējams apmeklēt finansiālo grūtību dēļ. Atliek tikai ņemt parādu no valdības, un augstskolas durvis ir atvērtas katram.

Tā tas izskatās teorētiski.

STUDENTU POLITIKA

Debates par Deivida Steidžera piedāvāto plānu ir radījušas pārmaiņas studentu politiskajā dzīvē. Kādai jaunai konservatīvai studentu organizācijai — Ontārio Studentu Aliansei (Ontario Undergraduate Student Alliance), kuras

ietekme pēdējā laikā ir mazinājusies, tagad ir cerības kļūt populārai. Savukārt izaicinājumu saņēmusi Ontārio Studentu Federācija (Ontario Federation of Students), kura turpina aizstāvēt ideju par mācībmaksu likvidēšanu. Alianse, kura ir par mācībmaksu palielināšanu, tagad kļuvusi ietekmīgāka nekā Federācija. Alianse ir paziņojusi, ka tā pārstāv 85 000 studentu. Taču Federācija par to izsakās kā par blēdīgu cilvēku grupu, aiz kuras nebūt nestāv tik daudz piekritēju.

Kādas citas grupas, to skaitā arī Ontārio Fakultāšu Konfederācija, Ontārio Darba Federācija un Ontārio Apkalpojošā

personāla apvienība Deivida Steidžera plānu neatbalsta.

—Šis plāns radīs tādu mehānismu, ar kuru masveidīgi varēs pacelt mācību maksas un universitāšu finansiālās nastas uz studentu pleciem, saka Robs Senta. Fakultāšu Asociāciju Konfederācijas runas virs.

Viņš šo plānu neuzskata par progresīvu. Būs cilvēki, kuri pēc universitātes beigšanas nespēs maksāt nepieciešamos procentus. Lūk, vēl kāds cits piemērs. Divi studenti beidz universitāti ar vienādu parādu — 20 000 dolāru. Viens no viņiem tagad pelna 60 000 dolāru gadā, otrs — tikai 30 000. Tam, kurš pelna vairāk, būs jāmaksā lielāki procenti, un viņš ātrāk tiks galā ar parādu. Bet otram, kurš pelna mazāk, parāds būs jāmaksā ilgāk! "Tie, kuri pelnīs vairāk, ekonomiskajā ziņā no augstākās izglītības būs guvuši vairāk," apgalvo Robs Senta.

PROGRESĪVA MAKSA

Tie, kuri ir opozīcijā, Deivida Steidžera plānam, piedāvā, pēc viņu domām, progresīvāku maksāšanas sistēmu. Tā paredz dot lielākas stipendijas studentiem un atvilkt nodokļos augstākus procentus tiem, kuriem ir lieli ienākumi. Jo izglītības sistēma līdzekļus saņem tieši no naudīgajiem cilvēkiem.

Patlaban valdība ir nolēmusi uzsākt realizēt Deivida Steidžera plānu, sperot dažus piesardzīgus soļus. Sākot ar šī gada novembri, tiks likvidētas stipendijas un pieprasītas augstākas mācībmaksas no maksāt spējīgajiem studentiem — tiem, kuri strādā atļautu darbu, tātd, kuriem ir likumīgs ienākumu avots.

Pilnībā šis plāns sāks realizēties tikai 1994./95. mācību gadā. Tiek prognozēts, ka tā īstenošana nebūs viegla. Turklāt oponenti centīsies darīt visu, lai novērstu šīs pārmaiņas.

—Šis ir politiski patīkams risinājums — nepaņemot valdību uz āķa, kurai visus šos gadus bijusi nolaidīga attieksmē pret augstākās izglītības sistēmu, saka Robs Senta. —Es domāju, ka tas ir patiešām šausmīgi, ja mēs tiksīm upurēti uz politiskā izdevīguma altāra.

ILZE BRINKMANE

Ja Apvienotajā Karalistē augstskolu nosaukumu maiņas apstiprina Sļepenā Padome, kā to informējam "UA" Nr. 8, Nr. 9, tad Latvijā — Rektoru padome. Un ne mazāk vētraini un interesanti. Par to — saruna ar LU rektoru profesoru JURI ZAKI.

KAS IR KLASISKĀ UNIVERSITĀTE?

Pirms pusotra gada Rektoru padome prof. E. Lavendeļa vadībā izdomāja, ka Latvijā būs trīs augstskolu nosaukumi: augstākais — universitāte, tad sekos akadēmija, un zemākais — augstskola. Vārds "institūts" netiks lietots augstskolu nosaukumiem, to atstās zinātniskām iestādēm vai institūtiem, kas ietilpst augstskolu sastāvā.

Šī dalījuma kritēriji: ja augstākajā mācību iestādē var iegūt tikai bakalaura un maģistra grādu, tad tā tiek nosaukta par augstskolu. Ja var piešķirt doktora grādu, bet tikai vienā zinātnu nozarē, tad tiesības saukt par akadēmiju. Ja augstskola dod iespēju sagatavoties doktora grādam vismaz trīs zinātnu virzienos, tad garantēts universitātes nosaukums.

Šī versija neguva stingru akceptu. Tā kā nupat februārī Latvijas Republikas Rektoru padomē ierosināja Daugavpils Pedagoģisko institūtu nosaukt par universitāti, atkal jautājums par nosaukumiem tika pārskatīts. Izglītības ministrs A. Piebalgs atsaucās uz "UA" jau rakstīto par augstskolu nosaukumu maiņām Apvienotajā Karalistē ar domu, ka šie procesi ir ne-novēršami.

Pēc nelielām diskusijām apstiprināta LU rektora J. Zaķa piedāvātā versija: visas augstākās mācību iestādes, kas atbilst klasiskās universitātes tipam, var saukties par universitāti bez papildus apzīmētāja, jo nozīmē darbības universālumu. Ir tikai vietas, pilsētas u.tml. apzīmējums: Latvijas, Viļņas, Francijas, u.c. Visām pārējām nosaukumā jābūt ierobežojošam vārdam, kas norāda šaurāko ievirzi. Piemēram, Rīgas Tehniskā Universitāte, nevis Rīgas Universitāte, jo tā strādā tehniskos virzienos, Latvijas Lauksaimniecības Universitāte, Rīgas Aviācijas Universitāte utt. Tagad būs arī Daugavpils Pedagoģiskā universitāte.

Var rasties jautājums, vai Latvijas Universitāte ir šo klasisko universitāšu sarakstā un vai tai ir tiesības nelietot

jebkādu apzīmējumu?

Atbilde dota 1992. gadā izdotajā pasaules universitāšu sarakstā, kuru sastādījusi Starptautiskā universitāšu asociācija, kuras biedrs ir arī Latvijas Universitāte — vienīgā no Latvijas. Tajā grāmatā Latvija ir minēta kā atsevišķa valsts. Katras valsts aprakstā ir divas sadaļas, kurās minētas:

- 1) universitātes,
- 2) citas augstākās izglītības institūcijas.

Pirmajā minēta Latvijas Universitāte, bet otrajā — Rīgas Tehniskā Universitāte.

Lai universitāti dēvētu par klasisku, tai jābūt četrām sastāvdaļām:

*filozofijai — visplašākā nozīmē,

Romas katoļu Teoloģijas fakultātes atjaunošanu Latvijas Universitātē. Rīgā esošais Romas katoļu teoloģijas seminārs tiks pārsaukts par fakultāti.

Latvijā ir ap 30 000 studentu. Runājot par Latviju — augstākās izglītības iestādes ir ļoti nozīmīgi lokāli kultūras centri

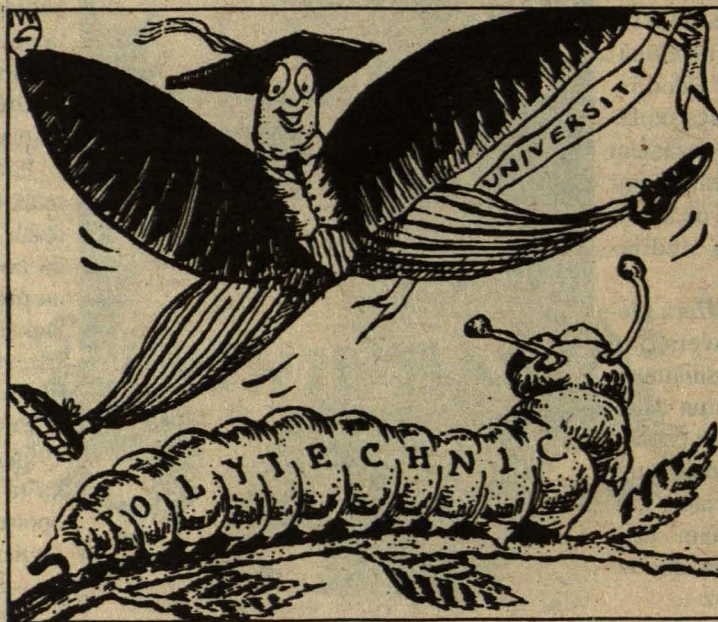
valstī, kuri nosaka reģiona attīstības līmeni. Pēc rektora domām, viss nevar būt tikai Rīgā — šeit varētu koncentrēties akadēmiska tipa augstākās mācību iestādes.

Profesors turpina:— Pirmskara Latvijā kultūras dzīvi ap sevi koncentrēja baznīcas. Šobrīd šāda loma tām vēl nav; tādēļ, manuprāt, valsts kultūras politikai būtu jābūt tādai, ka augstākās mācību iestādes ir Daugavpili, Rēzeknē, Liepājā, Jelgavā, arī Cēsis, Ventspili utt., lai cilvēks mīlētu savu novadu un uzturētu dzīvu kultūrvīdi. Taču jādarbības mehānismam, kā to cenšas realizēt ASV prezidents B. Klintonš, t.i., valsts budžets jādecentralizē. Respek-

tīvi, rēzekniešiem pašiem jāļauj izvēlēties, ko darīt ar savu budžetu — celt baznīcu, augstskolu, klubu... nevis viņu daļu ieskaitīt republikas budžetā un noteikt, ko darīt un ko nedarīt. Vietējiem bagāt-niekiem būtu jāatbalsta šie centieni.

Nebeidzas neauglīgi strīdi ap un par Latviešu biedrības namu. Interesanta ideja radusies LU Etniskās kultūras centra vadītājam Ernestam Spičam — šo strīdus objektu pārņemt Universitātei. Mūzikas un Mākslas akadēmijai un izveidot savdabīgu Kultūras un izglītības centru. Ideja, kur vērts atbalstīt, vai ne?

Pastāv iespēja sarunu turpināt: kas īsti ir "klasiskā" universitāte un vai LU tiešām vienīgā tāda ir.

ietverot dabas zinātnes;

- *teoloģijai;
- *juridiskajām zinātnēm;
- *medicīnai.

Medicīnu esam zaudējuši atdališanās rezultātā. Šobrīd tiek sperti pirmie soļi, lai iztrūkstošos nosacījumus atgūtu, piemēram, optometrijas specialitāte, kliniskā psiholoģija, savā ziņā — stomatoloģija.

Viļņā un Tartu šobrīd lielākas izredzes pietuvoties klasiskajai universitātei, jo tur ir medicīnas apguve. Toties mūsu universitātē ir spēcīgāka teoloģijas bāze. Pašreizējā Teoloģijas fakultāte nav konfesionāla. Kad Latvijā ieradīsies Romas pāvests, viņš savas vizītes laikā septembrī svētīs

LU arodkomitejas priekšsēdētāja SOLVEIGA SKOTELE

1993. gada 8. martā LU rektors J. Zaķis un Arodkomitejas priekšsēdētāja parakstīja Latvijas Universitātes darba koplīgumu.

Līdz ar to noslēdzās vairāku mēnešu darba pirmais posms, kura laikā tika sagatavoti, analizēti, apspriesti un saskaņoti vairāki būtiski darba attiecību un sociālās aizsardzības nosacījumi, kuri konkretizē likumos noteiktās normas un paredz LU darbiniekiem darba un citus sociālās aizsardzības atvieglojumus papildus likumā noteiktajiem.

NOSLĒGTS LU DARBA KOPLĪGUMS

Koplīguma struktūru veido 7 nodaļas: 1. Vispārīgie noteikumi; 2. Darbinieku profesionālā aizsardzība; 3. Darba samaksa; 4. Darba aizsardzības un darba apstākļu uzlabošana; 5. Sociālā palīdzība; 6. Darba devēja un arodorganizācijas attiecības; 7. Darba koplīguma noslēgšana.

Pirmā nodaļa definē, ka darba devējs Latvijas Universitātē ir tās rektors J. Zaķis, bet otru pusi pārstāv LU arodorganizācija (Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības LU organizācija), kas ir šī koplīguma slēgšanas ierosinātāja, bet koplīgumā noteiktās saistības attiecas uz visiem darbiniekiem.

Otrajā nodaļā ir ietvertas normas, kas veicinās darbinieku kvalifikācijas celšanu un pārkvalificēšanos (radošais apmaksātais atvaļinājums akadēmiskajam personālam; bezprocentu aizdevums izdevumu segšanai braucieniem uz citām valstīm, lai mācītos, lasītu lekcijas, veiktu zinātniskos pētījumus, stažētos; apmaksāts atvaļinājums eksāmenu kārtīšanai tiem, kas darbu savieno ar mācībām); dos tiesības saņemt

atļaušanas pabalstus sakarā ar neievēlēšanu amatā konkursa kārtībā, kā arī atļautot no darba pastāvīgā personāla locekļus, kas pēc te minētiem darba līgumiem nostrādājuši LU zinātniskajās tēmās ne mazāk par 10 gadiem. Trīs reizes lielāks nekā likumā paredzētais būs arī atļaušanas pabalsts, ja darba līgums tiek laužts ar darbinieku, kurš sasniedz pensijas vecumu (ja viņš ir nostrādājis LU ne mazāk kā 15 gadus).

Darba samaksas jautājumos (3. nod.) noteicošā loma būs īpašam LU darba samaksas nolikumam, ko izstrādās LU vadība un arodorganizācija, bet apstiprinās senāts, taču jau koplīguma tekstā ir iekļauta norma, ka samaksa var būt virs valdības noteiktajiem ierobežojošiem koeficientiem un virs attiecīgās kategorijas maksimālās likmes.

Koplīgums precizē darba samaksu dīkstāves gadījumos, par nakts darbu, mācībspēkiem — par kolēģu aizvietošanu mācību darbā viņu prombūtnes laikā un vēl dažādas piemaksas.

Darba aizsardzības jomā papildus

tiesības tiek dotas struktūrvienībām — tās var slēgt īpašas vienošanās, kas papildinās šo koplīgumu, jo darba raksturs un darba apstākļi dažādās fakultātēs ir atšķirīgi, taču vairākas konkrētas normas nosaka arī tieši koplīgums. Jau divus gadus LU darbiniekiem ir bijusi reāla iespēja izmantot papildatvaļinājumus, kas bija noteikti arī īpašu LU vadības un arodorganizācijas vienošanos, tie pamatā saglabāti arī šajā

koplīgumā, atceļot atsevišķus ierobežojumus.

Sociālās palīdzības sfērā būtiskākā ir apņemšanās izveidot speciālu fondu un to izlietot atbilstoši iepriekš apstiprinātai tāmei, taču pārlietu lielas cerības uz to likt nevaram, jo esam tā sauktā valsts budžeta iestāde, bet labo gribu šīs nodaļas saistības apliecina katrā gadījumā. Un ir patikami, ka atsevišķu fakultāšu dekāni jau praktiski sākuši piemērot šī koplīguma normas, izlietojot savus līdzekļus.

Protams, koplīgumā varētu būt ietverts vēl daudz kas, bet tas viss būs iespējams, kad pēc gada tiks slēgts nākošais līgums, bet par šī koplīguma tapšanu paldies jāsauc darba grupai K. Švāna un V. Šadinova vadībā un visiem tiem, kuri izteica savus priekšlikumus, vērtējumus. Ceru, ka ar koplīguma tekstu Universitātes darbinieki varēs iepazīties arī mūsu avīzes slejās, bet struktūrvienībās un arodorganizācijās tas būs saņemams jau tuvākajā laikā. Gaidām jūsu ierosinājumus un atsaucību.

SOROS FONDS LATVIJĀ**Vēstures un filozofijas fakultātes studente ZANE BULE**

Par SOROS fonda darbības būtību pastāstīja DACE SINKĒVIČA — SOROS izglītības un kultūras centra direktore.

Šī fonda dibinātājs ir ungāru izcelsmes ASV miljonārs Džordžs Soross. Tā darbības sākumi saistās ar 80. gadiem. Fonds dibināts, lai sekmētu Austrumeiropas attīstību, kas konkrēti izpaužas izglītības un kultūras veicināšanā.

SOROS kultūras un izglītības centra nodaļas aptver gandrīz visas Austrumeiropas valstis. Ar fonda palīdzību ir iespējams iegūt stipendijas studijām ASV augstskolās, kā arī Centrālajā Eiropas universitātē, ko dibinājis pats Džordžs Soross. Šai universitātei ir koledžas Prāgā un Budapeštā. Tās ir orientētas uz pēcdiploma zinātnisko darbu. Tāpēc pirms tam ir nepieciešams vismaz bakalaura grāds. Piemēram, bija organizēts trīs mēnešu dabas aizsardzības kurss, pēc kura beigša-

nas labākajiem tika dota iespēja studēt tālāk.

SOROS fonda programmās uzsvars tiek likts uz disciplinām, kas konkrēti veicinātu Austrumeiropas valstu attīstību — ekonomiku, menedžmenta studijām, vides aizsardzību un jurisprudenci. Centrālajā Eiropas universitātē iespējamās studijas augstākajā līmenī un zinātniski pētnieciskais darbs visdažādākajās nozarēs. Iegūstama informācija par studijām Amerikā visos līmeņos un visos virzienos, kā arī

par dokumentu iesniegšanas kārtību. Informācijas centrs piedāvā informāciju, bet tālākās studijas lielā mērā ir atkarīgas no pašu spēkiem un sagatavotības pakāpes — labiem eksāmenu rezultātiem, transkriptiem, rekomendācijām, personiskajām motivācijām.

SOROS fonda centrā drīzumā gaidāmi informatīvi materiāli par vairākām Eiropas mācību iestādēm. Tā kā studenti tur varēs iegūt informāciju un paši meklēt finanses, tā gūstot iespēju studēt jebkurā Eiropas augstskolā sev interesējošā specialitātē.

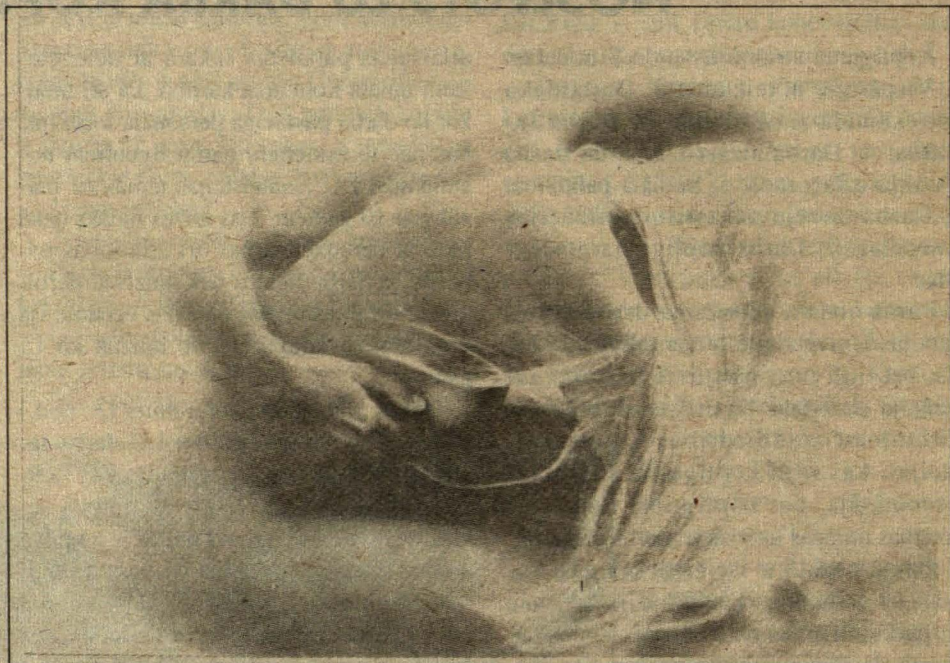
Taču, kas ir nepieciešams, lai varētu studēt ar SOROS fonda palīdzību?

Pirmkārt, ir jāaizpilda pieteikuma forma. Tātad pirmā atlase notiek jau pēc šiem pieteikumiem. Tad jāiztur TOEFL (Turpinājums 11. lappusē)

**No somu valodas tulkojusi
 ILZE JOZEPA**

SMADZENES, SEKSS,

Kāpēc Somijā tieši tagad tik daudz runā par šiem jautājumiem, kuri plašākā sabiedrībā nemaz nevar būt tik nozīmīgi? Gaismā celti gadu desmitiem veci pētījumi, kas rada jaunus aizspriedumus... Tas izskaidrojams ar ekonomisko krīzi valstī un cilvēku morālo nopliedību. Kā ir pie mums? Raksta autors ir Helsinku universitātes neiroloģijas docents Markku T. Hyypä.

Dzimuma lomu nosaka dzimšanas brīdī. Lomas iemāca jau pirmajos dzīves gados — smadzeņu atšķirības pretējo dzimumu pārstāvjiem tomēr ir mazākas nekā individu atšķirības.

Vairāk nekā pirms simts gadiem filozofs Džons Stjuarts Mills ir teicis: “Es šaubos, vai ir kāds, kurš pazīst dabu vai jebkad pazīst, kamēr vien dzimumu noteiks tai laikā valdošo priekšstatu (= aizspriedumu) iespaidā.” Simts gadu laikā neesam tapuši gudrāki, jo vēl aizvien bioloģisko dzimumu jauc ar sabiedrības nosacītām dzimumu lomām. Pašlaik maldi šajā jomā ir apvijuši smadzeņu uzbūvi un darbību.

Modernie, uz dzimumu attiecināmie pētījumi atšķir bioloģiski noteikto dzimumu (angl. sex) no vienas puses un kultūras un uzvedības normām atbilstošo dzimuma lomu (angl. gender) no otras. Smadzeņu darbība seksualitātes formēšanā pārstāv bioloģiju, tāpēc to nevajadzētu jaukt ar aizspriedumiem un “ticējumiem”, kas valda jautājumos par seksualitāti. Runas par dzimumu vienlīdzību, dzimummoralē, seksualitātes noliegšana, reliģiskie un politiskie motīvi aizsedz smadzeņu izpētes patiesos rezultātus. Atklātībā izpausti tiek pētījumi par smadzenēm un dzimumu nevis šo pētījumu rezultāti.

Pamatojoties uz dzīvnieku eksperimentālu izpēti, zināms, kā embriju smadzenes diferencējas sievišķā un vīrišķā dzimuma tālākai attīstībai. Dzimumu atšķirību veidošanās izpēte sākas 30. gados, un sabiedrību interesējoši rezultāti iegūti 60. gados. Izmēģinājuma dzīvnieku un cilvēka smadzeņu attīstības līdzības ir devušas vairākus triecienus, par kuriem, starp citu, būtu jāatbild bijušās VDR zinātniekiem. Viņi, piemēram, ir apgalvojuši, ka nepilnīga hormonu vide cilvēka organismā tuvina viņu homoseksuālismam, un tāpēc vajadzētu “rūpēties” par hormoniem. Šo pēti-

jumu rezultāti vēlāk tika apgāzti, taču apbrīnojamā kārtā guva kvēlu atbalstu amerikāņu puszinātniskajā literatūrā un citos izdevumos.

Dzimumhormoni ietekmē kā smadzeņu, tā arī dzimumorgānu attīstību. Smadzenes attīsta ritmisku hormonu izdalīšanos un veidojas par “sievišķajām smadzenēm”. Tam pretī vīrišķo dzimumhormonu jeb androgēnu iespaids uz smadzenēm veido vīrieti. No eksperimentiem ar dzīvniekiem un nedaudz arī ar cilvēku var secināt, ka “vispirms bija Ieva un tikai tad — Ādams”.

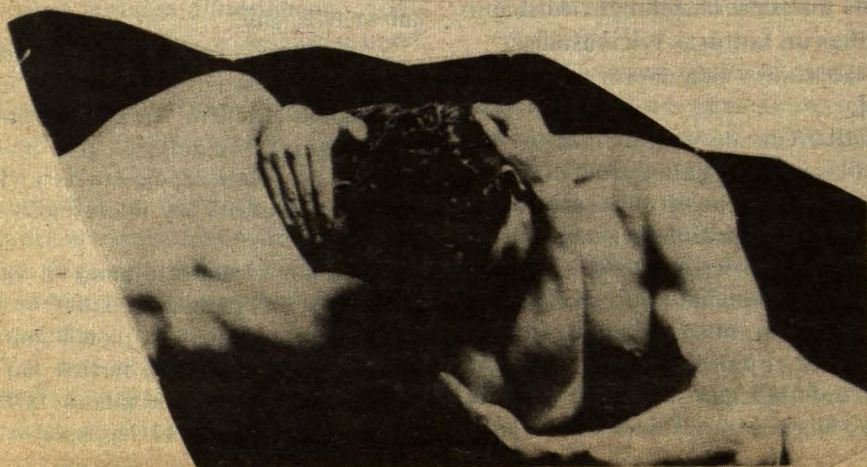
Virieša, smadzenes vīrišķo (maskuli-

nizējas) jeb zaudē to ritmiskās īpašības embrija attīstības pirmajās nedēļās. Rodas jautājums, vai pārmērīga androgēnvide nevar vīrišķot meitenes embrija smadzenes? Pamatojoties uz eksperimentiem ar dzīvniekiem, par to varētu šaubīties. Lai gan androgēni “pārvietotu” meitenes embrija smadzeņu darbību vīrišķā dzimuma attīstības virzienā, pieaugušā cilvēkā tomēr vadošā būs sievišķā heteroseksuālā dzimumuzvedība. Vide un hormoni viens otru iespaido jau no indivīda agrinās attīstības stadijas.

Liekas, ka nākamo seksuālo orientāciju nosaka gaidāmās dzimuma lomas attīstība. Zināmi gadījumi, kur pēc būtības zēna embrija attīstību nespēj ietekmēt androgēni. Tādējādi no viņa izveidojas meitene pēc ārējām īpašībām. Vecāki, protams, viņu audzina kā meiteni, jo lomas ieaudzinašanas ietekmi nevar atšķirt no hormonu ietekmes kā izmēģinājuma dzīvniekiem. Turklāt vide iespaido pat izmēģinājuma dzīvnieku seksuālo atšķirību.

Vīrišķās un sievišķās dotības

Zēnu un meiteņu rotaļas, aizraušanās un prāta spēju atšķirības dažkārt vēlas skaidrot kā smadzeņu atšķirības

LOMAS

dzimumiem. Zēnu spēlēšanās ar mašīnām un meiteņu — ar lellēm ir parastākais piemērs dzimumu iedzintajām atšķirībām.

Gadu desmitos uzvedības orientācijai ir izdomāts bioloģisks skaidrojums. Vieni no pēdējiem ir veikti smadzeņu pusložu atšķirību pētījumi. Zēnu kreiļu ir vairāk nekā meiteņu, kam par cēloni būtu vīrišķie hormoni. Tie novietojusies labajā smadzeņu puslodē un palielina to. No otras puses strīdās par to, vai vīriešiem vadošā ir kreisā smadzeņu puslode — ar loģiku, matemātiku un jūtu trūkumu. Pētījumu rezultāti neapstiprina strīdus, kas ir vienīgi prātuļošana. Vislielākās dzimumu atšķirības ir individuālās atšķirības.

Nesen publicēts plašs pētījums, kas parādīja, ka ASV 25 gadu laikā meiteņu un zēnu prāta spēju atšķirības, starp citu arī daudz aprunātās zēnu spējas matemātikā, ir samazinājušās gandrīz līdz minimumam. Zinātnieks secinājis, ka amerikāņi ceturtdaļgadsimta laikā ir nolīdzinājuši meiteņu un zēnu audzināšanas un uzvedības normas.

Dzimumu lomu nosaka dzimšanas brīdī. Ja ārsts to nevar pateikt pēc ārējiem dzimumorgāniem, tiek izdarīta hromosomu pārbaude. Pētot zīdaiņus, kas jaunāki par pusgadu, noskaidroja, ka mātes stimulē nākamā zēna aktivitāti, bet nākamā meiteni šūpo daudz pasīvāk. Neapstrīdami var apgalvot, ka bērns, jaunāks par diviem gadiem, attēlā atpazīst sievieti un vīrieti, un jaunāks par četriem gadiem jau apzinās savu dzimuma lomu. Viņš to ir iemācījies no vecākiem vai brāļiem un māsām. Ja dzimuma loma vēl nav apzināta prātā un darbībā, tad visbeidzot to "iemāca" bērnudārzā.

Tiek piedāvātas tikai divas izvēles iespējas, pie tam to neizlemj pats subjekts (= zīdaiņis), kaut gan seksualitāte vienmēr ir vidū starp galēju feminismu un maskulinismu. Iespējams, ka audzinātājas man iebilstu, bet mani secinājumi balstās uz britu pārbaudītajiem eksperimentiem.

Dzimuma smadzenes

Vīrieša smadzenes sver vairāk nekā sievietes. Tās ir smagākas, arī ņemot vērā ķermeņa svaru. Tomēr masa neizstāj kvalitāti. Smadzeņu izpēte nenoskaidro, no kurienes ceļas šī masas atšķirība un vai tā vispār ko nosaka.

Smadzenēs ir vairāku tūkstošu hermosolu sakopojumi, kuru izmēros ir ievērotas atšķirības dzimumiem. Pāris pēdējo

novērojumu ir pamodinājuši lielu uzmanību. Viens no hipotalamusa hermosolu sakopojumiem bija 2,5 reizes lielāks vīriešiem nekā sievietēm. Transseksuāliem tas bija vidējs. Homo un heteroseksuāliem

dzeņu pētījumi, pirms tiek izdarīti vispārēji secinājumi uz homoseksualitātes fona.

Jo vairāk smadzeņu pusložu darbība ir pētīta, jo vairāk atklājas neskaidrību par

vīriešiem netika novērotas hermosolu sakopojuma izmēru atšķirības. Virs hipotalamusa redzes centra atrodošais otrais hermosolu sakopojums bija lielāks homo nekā heteroseksuāliem.

Šajā jomā jaunas vēsmas ienesa ASV zinātnieka Simona LiVeina mikroskopa pētījumi, kurus viņš izdarīja homoseksuāliem, mirušiem ar AIDS. Viņš hipotalamusa priekšējā daļā atrada jaunu hermosolu sakopojumu, kas heteroseksuāliem vīriešiem bija divas reizes lielāks nekā sievietēm un homoseksuāliem vīriešiem.

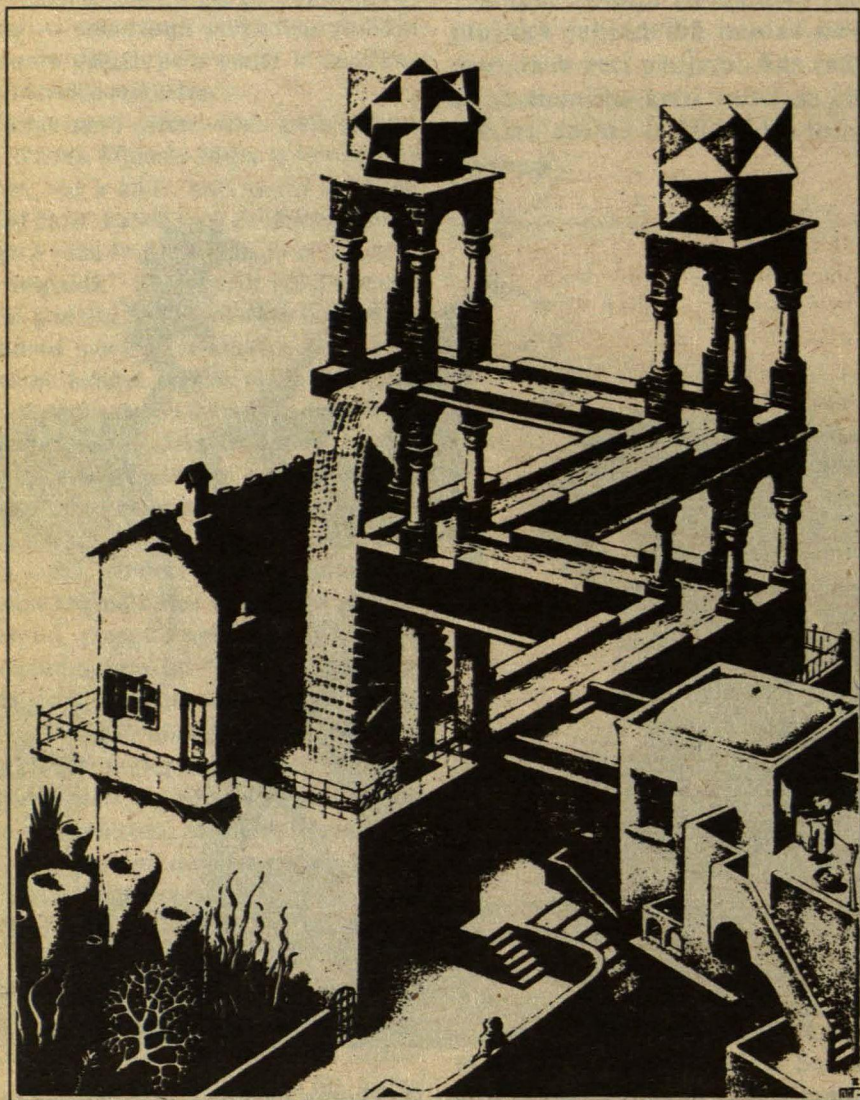
Laikraksti SCIENCE, TIME, NEWSWEEK sensācijas meklējošās zinātniskās grāmatas pasniedza LiVeina atklājumu kā zinātnes lūzumatklājumus. Pētnieks pats saka, ka viens hipotalamusa hermosolu sakopojums nevar būt par cēloni indivīda dzimuma seksuālajā orientācijā. Tas tikai norāda uz to, ka šo lietu var noteikt bioloģiski un ka nepieciešami tālāki homoseksuālu vīriešu sma-

smadzeņu darbības divējādo dabu un nozīmi.

Smadzeņu pusložu "apzīmogošana" ar dažādām psihiskām īpašībām un spējām ir pedagoģijas radīts melīgs priekšstats. Smadzeņu izpētes mērķis ir to uzbūves un darbības noskaidrošana. Nav tilta no smadzenēm uz uzvedības un pedagoģijas zinātnēm un arī neradīsies. Smadzenes nav jūtas vai uzvedība un seksualitāte nav smadzeņu pusložu darbība. Būtu žēl, ja mēs saviem skolniekiem sāktu īpaši ieaudzināt nepareizu smadzeņu pētījumu rezultātus.

AIJA ŠULTE

ŠOGAD LU BEIGS PIRMIE

VIDES STUDIJU SPECIĀLISTI

Latvijas Universitātē jau trešo gadu darbojas Vides studiju centrs, kuru šobrīd vada doc. A. Spricis.

—Kad radās ideja izveidot Vides studiju centru, pievērst uzmanību vides problēmai?

A. S.:— Ideja par plaša profila vides zinātņu speciālistu sagatavošanu Latvijas Universitātē “virmoja gaisā” jau pirms gadiem trim, un tika izveidota lielāka speciālistu grupa, kas uzsāka darbu pie idejas realizēšanas. Šajā pasākumā piedalījās prof. Eberhards no Ģeogrāfijas fakultātes, doc. Zaļoksnis no Ķīmijas fakultātes, prof. Niedritis no Ekonomikas fakultātes. Tika izveidota Apkārtējās vides aizsardzības un atjaunošanas katedra Ģeogrāfijas fakultātē, kuru vada prof. Eberhards. Tur uzsāk arī vides zinātnes

specialitātes studentu sagatavošanu un apmācību no 1. kursa. Tajā pašā laikā tika strādāts arī pie otras koncepcijas — 1990./91. m. g. tika uzņemti pirmie studenti Ķīmijas fakultātē Vides zinību specialitātē. Šie studenti tika nokomplektēti no dažādu fakultāšu 3. kursa studentiem, jo vides jautājumu risināšanai ir nepieciešama starpdisciplināra pieeja un zināšanas.

—Kā jūs varētu raksturot Vides studiju centra darbību, tās virzienus?

A. S.:— Vides ķīmijas izglītības nepieciešamību uzsver Latvijas vadības referātā “Rio—92” ziņotie prioritārie vides aizsardzības virzieni (piemēram, notekūdeņi, cietie atkritumi u. c.), kas vairumā gadījumu pārstāv vides ķīmijas problemātiku. Dāņu eksperti rekomendē Latvijā attīstīt

vides ķīmiju.

Vides studiju centra galvenie darba virzieni:

- *plaša profila starpdisciplinārās vides ķīmijas maģistru sagatavošana, kuri spējīgi kompleksi izvērtēt dažādas apkārtējās vides problēmas, pieņemot vispusīgi pamatotus lēmumus un rīcības programmas;

- *starpdisciplināro vides zinātņu speciālistu sagatavošana;

- *topošo ķīmijas skolotāju apmācība vides ķīmijas bakalaura un maģistra programmu ietvaros;

- *strādājošo skolotāju kvalifikācijas paaugstināšana vides izglītībā;

- *vides studiju atklātā universitāte, kas nodrošina plaša klausītāju loka (dažādu organizāciju speciālistu, studentu, vecāko klašu skolēnu u.c.) apmācību vides problemātikā, analizējot vides ķīmijas jautājumus un izklāstot starpdisciplinārās pieejas videi aspektus. Atklātā universitāte vienlaicīgi ir starptautiskā vides jautājumu teleapmācības cikla “Baltijas universitāte” darbu turpinājums Latvijā.

Jāpiebilst, ka, lai nodrošinātu starpdisciplināro vides ķīmijas apmācību, Vides studiju centra darbā iesaistīti Ķīmijas fakultātes katedru mācību spēki un darbinieki, kā arī citu LU fakultāšu, ZA institūtu, LR Vides aizsardzības komitejas, LR Hidrometeoroloģiskās pārvaldes, Latvijas Medicīnas akadēmijas, ZA Botāniskā dārza un ārzemju speciālisti. Par Vides studiju centra darbību es regulāri informēju Ķīmijas fakultātes Domi. Centra budžets ir iekļauts Ķīmijas fakultātes un Fizikālās ķīmijas katedras budžetā.

Tālāk turpinājās saruna arī ar Ķīmijas fakultātes studentēm Aigu Upmali, Ievu Ručevsku un Sandru Ruži.

—Cik ilgi jau apgūstat vides specialitātes programmu?

Aiga:— To mēs sākām mācīties 3. kursa 2. semestrī.

—Vai jūs stājāties Universitātē ar nodomu kļūt par vides zinātnes speciālistiem?

Aiga:— Mēs stājāties tieši Ķīmijas fakultātē. Tā bija Apkārtējās ķīmiskās vides kontroles grupa. Vides zinātnes grupa izveidojās tad, kad es mācījos jau 2. kursā. Un tā kā es par to interesējos, tad izvēlējos šo specialitāti.

Sandra:— Mācoties šajā specialitātē, ievirze ir dota. Ja ir iniciatīva, var darīt visu. Šis darbs ir noderīgs nākotnē.

A. S.:— Vairāki studenti no pedagoģiskās specialitātes ir ieinteresēti vides zinātnes jautājuma apgūvē. Top vairāki kursa darbi par šo jautājumu. Piemēram,

Ievas kursabiedrene Anita Ābeltiņa uzrakstījusi kursa darbu ar nosaukumu "Dabas aizsardzības problēmas Latvijas skolās". Galvenā problēma ir tā, ka Latvijas skolās tādos priekšmetos kā ģeogrāfija, ķīmija, bioloģija iztirzā vienu otru jautājumu, bet sistematiska kursa, kā tas raksturīgi Rietumu valstīm, Latvijā nav. Anita mēģina tikt skaidrībā, kādi vides izglītības jautājumi tiek mācīti skolās, kurās programmās. Savā darbā viņa ierosina, kā šo apmācību uzlabot.

Ieva:— Tas ir interesanti un vajadzīgi. Jautājums jāuztver ļoti nopietni. Tieši skolas gados jāsāk domāt, par ko kļūt. Mums jādod iespēja izvēlēties, vairāk jāstāsta par vides izpēti. Pašreiz skolēni maz par to zina.

—Kādi ir interesantākie priekšmeti?

Aiga:— Mums ir vairāki bloki:

*ekonomiskais;

*ģeogrāfiskais;

*ķīmiskais;

*bioloģiskais.

Viens no interesantākajiem priekšmetiem ir medicīna. Attieksme pret mācībām, manuprāt, ir sevišķa arī tāpēc, ka mēs esam seši studenti grupā. Bieži diskutējam, un tad jau nav garlaicīgi.

Sandra:— Viena no interesantākajām lekcijām bija vispārīgā ekoloģija, ko pasniedza prof. P. Cimdiņš. Tas bija 2. mācību pusgadā.

A. S.:— Apgūstot vides ķīmijas maģistratūru, studē vides ķīmiju, ūdens un

augšņu analīzi, redioekoloģijas jautājumus, pārtikas produktu analīzi u.c. pamatkursus. Mēs piedāvājam arī izvēles kursus, piemēram, procesi biosfērā, vides aizsardzībā, dabas un sabiedrības attiecību vēsturē u.c. Par katru no tiem varētu daudz ko interesantu pastāstīt. Piemēram, vides kvalitātes bioloģiskā optimizēšana, kuru vada ZA Botāniskā dārza direktors K. Buivids, kurš pierāda to, kā iekārtot un ārtelpās ar augu sistēmām var uzlabot vides kvalitāti.

—Bet kāpēc tik vajadzīgā specialitātē mācās tik neliela studentu grupa?

A. S.:— Pārrunājot ar kolēģiem arī no citām iestādēm, esam nonākuši pie slēdziena — Latvijai būtu nepieciešams gadā sagatavot apmēram 6—10 kvalificētus speciālistus, kas varētu veikt rūpīgu vides izvērtēšanu.

—Kāda ir jūsu prakse?

Aiga:— Vecpiebalgas pusē, pie Taurenas, Lodē bija vasaras prakse saistībā ar ģeogrāfiju, ģeoloģiju, hidroloģiju. Mums ir biežas praktiskās nodarbības (bioloģijā, ķīmijā u.c.)

A. S.:— Studenti iziet prakses gan šeit Latvijā, gan arī brauc uz ārzemēm stažēties. Pašreiz trīs no mūsu studentiem savus diplomdarbus izstrādā Berlīnes brīvajā universitātē.

Aiga:— Es un 5. kursa studente Ieva Rode pagājušajā vasarā bijām Umeo universitātē Zviedrijā, kur apmeklējām kursu "Apkārtējās vides ķīmija". Pagājušajā

gadā divi studenti bija Dānijā. Pašreiz Jana Rupkus studē Vācijā, Minsteres universitātē. Viņa varēja pati izvēlēties studiju programmu, kas ir tuva mūsējai. Pēc ārzemju braucieniem radās iespaids, ka Latvijas Universitātes studenti ir augstāks līmenis par citu Austrumeiropas augstāko mācību iestāžu studentiem vides zinātnes jomā, jo viņiem, cik man zināms, vēl nepastāv speciāli institūti, kas līdzīgi mūsu Vides studiju centram. Viņi pamatā bija no ķīmijas vai bioloģijas specialitātēm. Jāpiebilst, ka šogad pirmie vides speciālisti (skaitā 14—16) beigs studijas.

—Kā zināms, pēc LU beigšanas darbs nav garantēts. Tā kā vides zinātnes speciālisti ir vajadzīgi, jūs droši vien esat pārliecināti, ka darbu dabūsit?

Aiga:— Konkrēti vēl neko nezinām. Ieceres, protams, pastāv. Pagaidām galvenais — mācības. Paralēli apgūstam arī ķīmijas specialitāti. Par darbu vēl grūti runāt. Ir bijuši daži ierosinājumi, piemēram, no vides aizsardzības komitejas.

—Vai jums, Sprīča kungs, vēl būtu, ko piebilst mūsu avīzes lasītājiem?

Visi, kas interesējas par vides ķīmiju un vispār par vides aizsardzības un saglabāšanas jautājumiem, ir gaidīti ceturtdienās pl. 15.00 Vides studiju atklātajā universitātē.

SOROS FONDS LATVIJĀ

(Sākums 7. lappusē)

(GRE un GMAT) eksāmens, pēc kura vēl notiek intervijas ar tiem, kas izturējuši iepriekšējos pārbaudījumus.

Jāatzīmē, ka daži veiksminieki no Latvijas jau studē ārzemēs. Finansiālā palīdzība bakalaura studijām ārzemju studentiem parasti nav pieejama. Turpretī maģistra un doktora studijām iespējas ir daudz lielākas.

Vēl viena no galvenajām problēmām ir tā, ka nevienā no ASV universitātēm nav pieņemts apmaksāt ceļu. Bet arī par šīs problēmas atrisinājumu tiek domāts SOROS fondā.

Nobeigumā Dace Sinkēviča piezīmēja, ka, lai arī ir stipendijas, kas apmaksā ne tikai pašas studijas, bet arī uzturēšanos, tomēr, ja cilvēkam nav tik daudz uzņēmības, lai spētu sagādāt kaut nelielu daļu finansiālo līdzekļu, tad nav arī īpašas jēgas palauties uz to, ka viss tiks pasniegts priekšā.

Attēlā no kreisās: Vita Matīsa — SOROS fonda — LATVIJA izpilddirektore, Džeimss Kenijs — USIS (United States Information Service) direktors, Amerikas vēstniecības pirmais sekretārs, Tija Kārkla — USIS informācijas dienesta pārstāve, Dace Sinkēviča — SOROS fonda — Latvija Izglītības informācijas centra direktore.

MĀRA DEDZINA foto ("Izglītība

MAGDA RIEKSTIŅA

IZGLĪTĪBA TŪRISMA INDUSTRIJĀ

Vadības un ekonomiskās informātikas fakultātes projekts "Izglītība tūrisma industrijā" ir viens no sešiem Latvijas Universitātē izstrādātajiem TEMPUS projektiem, kura finansējums ir apstiprināts.

Par to, kā radās ideja par šādu projektu un kā tas īstenojas dzīvē, stāsta Vadības un ekonomiskās informātikas fakultātes dekāne Žanete Ilmete.

Latvijai nepieciešami akadēmiski izglītoti speciālisti tūrisma un viesniču menedžmentā. Līdz šim iegūt akadēmisku izglītību šajā specialitātē pie mums nebija iespējams ne mācību spēku kvalifikācijas ziņā, ne pieejamo mācību līdzekļu ziņā.

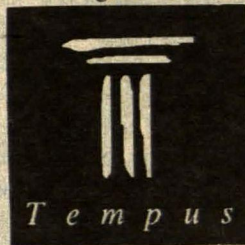
Bet jau šobrīd fakultātē ir izstrādātas un Latvijas Universitātes Mācību akadēmiskajā Padomē apstiprinātas bakalaura studiju programmas biznesa vadīšanā ar specializāciju Tūrisma un Viesniču menedžments. Šīs programmas mums palīdzēja izstrādāt Savoņas universitātes Tūrisma un Viesniču menedžmenta fakultātes docētāji, kā arī Zviedrijas augstskolu mācību spēki. Lielu palīdzību metodikā saņēmām no Dublinas Tūrisma departamenta darbiniekiem. Bet vislielāko pateicību esam parādā mūsu tautietei A. Pakalnas kundzei, kura ieradās no Briseles, lai palīdzētu mums attīstīt tūrisma un Viesniču menedžmenta virzienu Latvijas Universitātē. Pateicoties fakultātes kolektīva operatīvai un enerģiskai rīcībai, mums šai laikā izdevās ne tikai samērā kvalitatīvi izstrādāt bakalaura studiju programmas, bet arī jau 1992./93. mācību gadā nokomplektēt pirmo studentu grupu un noslēgt sadarbības līgumu ar Sakaru ministrijas Tūrisma departamentu un viesniču "Latvija", bet arī sagatavot mūsu pasniedzējus šai virzienā. Jau 1992. gada vasarā divus mēnešus mūsu docētāji J. Brencis un I. Koravčenko mācījās Zviedrijā, kur apguva tūrisma biznesu un saņēma attiecīgu sertifikātu.

Nākamais solis bija TEMPUS projekts par tēmu "Izglītība tūrisma industrijā". Šī projekta galvenais mērķis ir sniegt palīdzību Vadības un ekonomiskās informātikas fakultātei akadēmiski izglītotu, Eiropas standartam atbilstošu tūrisma speciālistu sagatavošanā.

Tā īstenošana paredzēta vairākās daļās. Pirmā daļa ir domāta 1992./93. gadam, kad galvenā uzmanība tiks vērsta uz pasniedzēju pārkvalificēšanu. Mācību spēku apmācībai ir paredzētas sešas nedēļas. No tām jau ir izmantotas divas, kuru laikā četri Latvijas Universitātes pasniedzēji stažējās Briselē. Nākamajās divās vēl neizmantojamās nedēļās paredzēta tādu

kursu apguve kā tūrisma menedžments un mārketingš, tūrisma ekonomika, tūrisms un ekoloģija, tūrisma aģentūru organizēšana. Un visbeidzot — pēdējās divās nedēļās plānots pievērsties tādiem jautājumiem kā Viesniču menedžments un mārketingš, Viesniču ekonomika, vietu rezervēšanas sistēma utt. Pasniedzēji saņems arī nepieciešamo literatūru. Šie mācību spēki, kas stažējušies ārzemēs, tad arī lasa lekcijas mūsu studentiem.

Projekta otrā daļa jeb aktivitāte, kas aptver 1993./94. m.g., ir darbs ar studentiem.

Jau pieminētā studentu grupa, kuras bakalaura programmā ietilpst tūrisma un viesniču menedžments, šovasar pastiprināti apgūs angļu valodu un jau rudenī studentiem būs iespēja trīs līdz četrus mēnešus stažēties kooperatīvajās Eiropas augstskolās.

Trešā TEMPUS projekta aktivitāte attiecas uz 1994./95. gadu, kad notiks tūrisma un viesniču menedžmenta bakalaura un maģistra programmu ekspertīze.

Vēl viena TEMPUS projekta aktivitāte ir paredzētais materiālais nodrošinājums. Saskaņā ar TEMPUS projektu ir paredzēts iegādāties nepieciešamo skaitļotāju klasi. Ir jau noslēgts līgums ar kādu vācu firmu par kompjūteru piegādi Vadības un ekonomiskās informātikas fakultātei. Tāpat būs iespēja nopirkt speciālu programmu apgādātāju, piemēram, viesniču vietu rezervēšanai. Ir radusies arī iespēja par Eiropas kopienas līdzekļiem iegādāties mācībām nepieciešamo literatūru.

TEMPUS projekts ir starptautisks, tas apkalpo vairākas Eiropas valstu mācību iestādes. Šo projektu vada Briseles Brīvā universitāte. Bet projektā piedalās Dublinas universitāte, Grieķijas biznesa centrs, Portugāles universitāte un citas augstskolas, kurās ir attīstīts tūrisma un viesniču menedžmenta virziens.

Tiek slēgti līgumi ar dažādām vācu firmām par to, lai trešo kursu beigušie studenti varētu iepazīties ar to darbu un strādāt šajās tūrisma firmās.

Vispār studentus, kas beigs studijas ar bakalaura vai maģistra grādu tūrisma un viesniču menedžmentā, gaida plašs darba lauks. Šie studenti varētu būt tūrisma firmu dibinātāji un komercdirektori, jo apgūs ekonomikas pamatus, tūrisma uzņēmējdarbību, tūrisma biroju informācijas sistēmu, tūrisma biznesu un tā vadīšanu, tūrisma mārketingu u.c. kursus.

1992. gadā Briselē notika starptautisks tūrisma firmu tirgus, kur piedalījās visas pasaules tūrisma firmas ar savu piedāvājumu, diemžēl Latvijai sava stenda nebija. Jāatzīmē, ka Eiropas valstu interese par tūrisma attīstību Latvijā ir nenoliedzama, tādēļ ir paredzama vēl plašāka savstarpējā sadarbība nākotnē.

Tiem, kurus interesē tūrisma un viesniču menedžments, kuri vēlas nākotnē veicināt tūrisma attīstību Latvijā, droši jādošas uz Vadības un ekonomiskās informātikas fakultāti Aspazijas bulvārī 5. Tajā izveidoti četri jauni studiju virzieni, kuri līdz šim Latvijas augstskolās vēl nav bijuši. Tie ir: starptautiskās ekonomiskās attiecības, pašvaldību organizācija, uzņēmējdarbība un vide un pēdējais, ceturtais, ir jau iepriekš aprakstītais virziens — tūrisma un viesniču menedžments. Bez tam fakultāte aktīvi piedalās Latvijas Universitātes Eirofakultātes organizācijā. Uz fakultātes bāzes ir izveidots un sekmīgi darbojas Pašvaldību un projektu vadības mācību centrs, kurā savu kvalifikāciju ir cēlušī ap 700 dažādu līmeņu LR deputāti. Noorganizēti ir arī semināri tūrisma speciālistiem un biznesa pārstāvjiem.

Protams, Vadības un ekonomiskās informātikas fakultātes kolektīvs savā darbībā sastapās ar ļoti daudzām grūtībām, šķēršļiem un neizpratni. Bet viss jaunais un nepierastais arvien rodas grūtībās, tāpēc fakultātes dekāne daudz nežēlojas. Jo galvenais ir nevis cīnīties pret, bet gan — par kaut ko, un ideju, kuras būtu vērts realizēt, ir ļoti daudz.

'LATGALE'

Pavisam nesen, komunistu varas laikā, par studentu sabiedrisko dzīvi pirmspadomju periodā mums nebija nevienas pašas publikācijas un (saprotamu iemeslu dēļ) arī atklātas intereses par studentiju. Kā dzīvoja cara laika studenti jaunlatvieši, par to gan šur tur pāris rindiņu atļāva iespīest arī komunistu cenzori, bet tie laiki mūsdienu lasītājam ir nereāli tāli. Tā nu mēs visi, arī padomju studenti, laimīgi dzīvojam, nezinādami, kas ir komerši, oldermani, krāsneši un tā tālāk. Ko Latvijas kultūras vēsture zaudējusi šai laikposmā, aizmirsdama korporantu alus komānus, būs grūti izvērtēt, tomēr studentu biedrības ir bijušas kāda daļiņa mūsu kultūrā, raksturojusi tā laika sociālo vidi, tādēļ vismaz kultūrvēsturiski fiksējošā apjomā mums šodien būtu jāzina viss par bijušo. Tādēļ, ka ne visas studentu biedrības bijušas tukšas uzpūtības iemiesojumi...

Lūk, atjaunojušās korporācijas, varam lasīt ASV iznākušo "Universitas" Vai atjaunotajām studentu biedrībām saglabājušies vecie arhīvi? Tā kā studentu biedrības "Latgale" arhīvs atrodas manā dokumentu kolekcijā, tad turpmākajās rindās piedāvāju pavisam nelielu ieskatu tajā un līdz ar to trīsdesmito gadu Latvijas Universitātes un valsts kultūras dzīvē.

Lai šis ieskats ierosina interesentus kādam kaut nelielam pētījumam, jo tēma ir tā vērtā!

Tā kā manā rīcībā ir viss šīs biedrības arhīvs (t.i., karu un juku laikus pārdzīvojuši daļa, kas, spriežot pēc satura, praktiski ir viss biedrībā bijušais), tad varēsim ieskatīties studentu biedrības iepriekšējā dzīvē nedaudz detalizētāk, jo Bernharda Borga sakārtotajā "Saullēkta dziesmā" ("Liesma", 1973.) aplūkots tikai Jāņa Logina, Viktora Spura un Jāņa Znūtiņa saglabātais literārais mantojums. Jānis Logins un Jānis Znūtiņš ir bijuši studentu biedrības "Latgale" biedri. Literatūras laukā darbojušies ne tikai viņi, pie tam, nupat pieminētajiem viņu dzīves laikā grāmatas nav iznākušas, turpretī citiem biedrības biedriem pat vairākas.

1931. g. 25. aprīlī Latvju Rakstnieku un Žurnālistu arodbiedrība rīko Latgales jauno rakstnieku vakaru. Šī vakara ielūgumu kā rīkotāji paraksta Latgales jauno rakstnieku grupas biedri A. Smagars un St. Apšīnīks. Bez minētajiem grupā vēl ir: M. Apels, B. Bukovskis, Z. Burlacāns, J. Danovskis, A. Eglojs, J. Grodnis, B. Logins, V. Mickāns, S. Putāns, A. Rudušāns, A. Rupainis, A. Sprūdzs, V. Strods, H. Tihovskis.

Lielākā daļa minēto ir "Latgales" biedri, un tas pierāda, ka topošie literāti neaprobežojās ar darbību savā Universitātē.

Studentu biedrība "Latgale" (sākotnēji, līdz 1932. gadam "Latgola", kad iekšējās šķelšanās dēļ nosaukumu un statūtus pārveido) dibināta 1929. gadā. Statūti reģistrēti Rīgas apgabaltiesā (lieta Nr.

194/1929) kā bezpeļņas biedrība 13. martā (reģistra gr. 2549. lpp.), pārgrozīti statūti reģistrēti 1938. g. 24. maijā. Dibināšanas sapulce notikusi 21. aprīlī. Biedrībā par biedriem uzņem tikai vīriešus, bez teritoriālā principa, devīze "Ar skaidru sirdi tēvu zemes darbā". Biedru galvas segas, krūšu lentas apstiprinātas 1931. gada 6. maijā Universitātes Padomē un Izglītības Ministrijā (1931. gada apliecība Nr. 6091). Pirmā valde izvēlēta šādā sastāvā:

priekšsēdētājs K. Sangovičs,
pr. biedrs (vietn.) Nikolajs Kaupužs,
kasieris Fr. Laganovskis,
sekretārs Bonifācijs Logins,
biedrzinis P. Priževoits.

Dibināšanas gadā biedrībā ir 10 biedru, sākumā savas mītnes nav. Par biedrības atrašanās vietu, pasākumu telpām — pēc likuma katram sabiedriskam pasākumam jāizprasa Rīgas prefektam (policijas iecirkņa priekšniekam) atļauja — uzdota kāda valdes locekļa adrese. Pirmajai valdei biedrības mītnes adrese ir Ķemerijas ielā 7/9, dz. 1, t.i., sekretāra B. Logina apmešanās vieta studiju laikā. Par oficiālo biedrības atrašanās vietu vēl uzdotas sekojošas adreses:

Valdemāra ielā 67b, dz. 19,
L. Smilšu ielā 6, dz. 3,
Blaumaņa ielā 9, dz. 20,
Marijas ielā 82/84, dz. 29,
Klostera ielā 4, dz. 9,
K. Barona ielā 4 a, dz. 24,
Šķūņu ielā 6, dz. 5a.

Līdz 1936. g. biedrība iegūst 37. dzi-

vokli Ganību dambī 15. Šajā irētajā septiņu istabu dzīvokli studentu biedrība "Latgale" ierīko trūcīgo studentu internātu piecās istabās un sāk to apdzīvot ar 1936. gada 1. oktobri (dzīvo 17 studentu). Trūcīgi ir bez izņēmuma visi biedrības biedri, tādēļ biedrība vienmēr izjutusi spiedīgus materiālos apstākļus un praktiski "galus savelk kopā" no dažādu Latgales sabiedrisko institūtu, pašvaldības iestāžu ziedojumiem. Jābrīnās, ka tādos apstākļos atrodoties, viņi "kēmojušies" līdz citām korporācijām ar mūdie-ri—cepurēm, krāsu lentēm utt.

Kā jau visos censoņu slāņos, neskatoties uz bēdīgo materiālo nodrošinājumu, biedrības sastāvā visi tās locekļi bijuši ap-

dāvināti cilvēki — vēlākie literāti, žurnālisti, padomju aktīvisti vai savas zemes un darba patrioti kā agronomi Jānis Ancāns un Jānis Klidzējs, tautsaimnieki Francis Teirumnieks un Jānis Turčīns, inženierijas students un režisors Benedikts Laupacis.

Te vietā būtu vēlākā literāta Jāņa Klidzēja rakstiskais paskaidrojums savas biedrības valdei par neierašanās iemesliem gājienā uz Brāļu kapiem.

"...savas sirdsapziņas miera labā varu paskaidrot: mani kavējošie objekti (ne iemesli) ir bijuši veseli divi: mans vecais mētelis un viņa izprovocēts — arī es pats. Un, lūk, tā: ilgi šķielējis, bet aistētiskā sajūta nevarēja samierināties ar krāsu cepures un mana vecā, bārkstis plūksnainā mēteļa brēcošo disharmoniju (ko nepavisam nerada mana greizā žokenica). Tādu "efektu" ne par ko es negribēju panākt gājienā, kas tāpēc liktu vienam otram dažādi domāt par mūsu organizācijas biedru "biezo ādu" viselementārākās kārtības izjūtās. Un tikai ne to!

Mierīgi paglabāju krāsu cepuri, novilku žokenīcu pāri par acīm un klusēju savā krēslā, jo, pēc pulksteņa spriežot, taisni tad mani draugi bija sākuši gājienu...

Ari es garā biju aizgājis turp, kur mani draugi atstāja savu pēdu kontūras."

No šīm rindiņām vien redzams, ka mums darīšana ar rakstnieku.

(Turpinājums sekos)

PAULIS GRĒINIŠ

SALVIS

STĀSTS PAR KĀDU RAGANU

SARMĪTES LĪVDANES fotoreprodukcija

Reiz, 17. gadsimtā, dzīvoja kāda ragana, vārdā ALICE COOPER. Dzīvoja, nodarbojās ar visparastākajām burvestībām, ar ko arī kļuva pazīstama visā apkaimē. Taču viņa pat iedomāties nevarēja to pasaules atzinību, ko viņas vārds iegūs trīs gadsimtus pēc viņas nāves, jo tieši 1969. gadā zīlniece grupas EARWIGS vokālistam Vinsentam Furnjē (VINCENT FURNIER) konstatēja raganas gara iemiesošanos. Pēc šīs ziņas Vinsents pieņēma raganas vārdu un kļuva par Elisu Kūperu. Drīz pēc tam arī EARWIGS par godu savam līderim kļuva par ALICE COOPER. Ar šādu raganas vārda "pielūgšanu" grupa tikai vairoja

savu "raganīgo" imidžu; grupa jau pirms tam bija pazīstama ar asiņainām izrādēm, nepārtrauktu alkohola un narkotiku lietošanu. Tūlīt pēc raganas vārda pieņemšanas grupa izlaiž pirmo albumu "PRITTIES FOR YOU", kuram seko vēl viens — "EASY ACTION". Albumos ietvertās dziesmas izeļas ar drūmu un nomācošu skanējumu, un, lai tās varētu atbilstoši pasniegt, koncerti pārvērtās par ugunīgi asiņainiem šoviem, kuru sarīkošana, protams, prasīja lielus līdzekļus. Kad koncertiem iztērētie līdzekļi izrādījās lielāki par ienākumiem no albumu pārdošanas, ALICE COOPER producenti STRAIGHT RECORDS lauza līgumu ar

grupu. Pēc šādas neveiksmes grupa dodas uz Detroitu "laimi meklēt", un satiekšanos ar tā laika džeza slavenību Bobu Ervinu tiešām var nosaukt par laimi. Bobs palīdzēja grupai izlauzties līdz WARNER BROTHERS, un jau 1971. gadā ALICE COOPER "WARNER BROS" studijā ieraksta divus albumus: "LOVE IT TO DEATH" un "KILLER". Albumā "KILLER" ietvertā dziesma "EIGHTEEN" kļuš par pirmo ALICE COOPER starptautisko hitu. Ar šiem albumiem grupa nemaina savus drūmi reālistiskos uzskatus, taču šoreiz publika tos labprāt pieņem un ALICE COOPER saņem savu pirmo zelta disku. Panākumu iedvesmoti ALICE COOPER 1972. gadā izlaiž jaunu albumu "SCHOOL'S OUT", no kura vispasaules atzinību iegūst tituldziesma un hits "ELECTED". Šis albums ir ļoti pieprasīts un beidzot Elisa raganīgais gars var īstenot savu seno sapni sarīkojot grandiozus, asiņaini ugunīgi velnišķīgus šovus. 1973. gadā ALICE COOPER turpina savu slavas gājieni ar "BILLION DOLLAR BABIES" un 1974. gadā ar "MUSCLE OF LOVE". Par šiem albumiem grupa saņem vēl divus zelta diskus un kad šķiet, ka nekas nespēs traucēt arī turpmāku grupas triumfu, viņi izlaiž "GREATEST HITS" un pajūk. Viens otram uzticīgi paliek tikai bijušais grupas ģitārists MICHAEL BRUCE un pats Eliss. Sadarbojoties viņi 1975. gadā izlaiž disku IN MY OWN WAY, kas oficiāli skaitās Maikla Brūsa soloalbums. Šī albuma panākumi arī Elisu iedvesmo soloprojekta īstenošanai un tajā pašā 1975. gadā Eliss rada vienu no saviem ģeniālākajiem un arī populārākajiem albumiem "WELCOME TO MY NIGHTMARE" ("Laiņi lūdzu manos murgos"). Arī daudzi vieglās mūzikas cienītāji šo albumu nosauc par murgiem, taču pats Eliss par šiem murgiem saka tā: "Man liekas, ka šie murgi ir satriecoši līdzīgi realitātei." Arī fanu acīs šie "murgi" nav nekas murgaināks par "murgaino" dzīves īstenību, tāpēc jau dažu mēnešu laikā šis albums izpelnās zelta disku, bet Eliss — paprāvu naudas žūksni, kas viņam pilnībā atļauj nodoties vienai no viņa iecienītākajām lietām — alkoholistam. Alkohola ietekmē Eliss rada "ALICE COOPER GOES TO HELL" (1976), "LACE AND WHISKEY" (1977), "THE ALICE COOPER SHOW" un "SLASH THE FASHION" (1977). Šos albumus pat Elisa uzticīgākie fani novērtē

par pēdējiem s.... tāpēc Eliss uzskata par nepieciešamu pārstēt savu alkohola sabojāto psihi un veselu gadu ārstējas no alkoholisma. Ārstēšana dod savus rezultātus, jo 1978. gadā Eliss izlaiž albumu "STORIES OF THE INSIDE", kurā apkopo klīnikā gūtos iespaidus.

"Šo mūziku, protams, spēs izprast tikai tie, kas paši kaut ko tādu ir piedzīvojuši", saka Eliss. "tāpēc es neceru uz plašas publikas atzinību." Izārstējoties no alkoholisma, arī raganas gars Elisā sāk pierimt, un agresivitāte un nolemtība Elisa mūzikā sāk mazināties. Lēnām Elisa mūzikā pazūd tas, no kā ir ietekmējušies TWISTED SISTER un viens no pārliecinošākajiem sātānistiem KING DIAMOND, zūd tā Elisa mūzika, par kuru mūzikas kritiķi teica: "Šo mūziku es neieteiktu klausīties cilvēkiem ar vājiem nerviem". Turpmākajos albumos "SPECIAL FORCES" (1981), "ZIPPER CATCHES SKIN" (1982), "DADA" (1983), "CONSTRUCTOR" (1986), "RAISE YOUR CIST AND YELL" (1987) lēnām, bet stabili Kūpera raganiskais gars pierimst un mūzika kļūst mierīgāka. Pilnīgu revolūciju publikas uzskatos par Kūpera mūziku un viņu pašu izraisa 1989. gada albums "TRASH". Albumā ietvertās dziesmas ļoti reti pārkāpj "pavieglā" hārdroka robežas. Šī albuma radīšanā Elisam palīdz DŽONS BŌN DŽOVI, DESMONDS ČAILDS, RIČIJS SAMBORA un citas hārdroka slavenības. Singlam "POISON" nedz Eiropā nedz Amerikā nebija konkurentu. Dažu nedēļu laikā tas bija "uzrāpies" gandrīz visu topu pirmajās vietās. Daudzi pat nespēja noticēt, ka Eliss varētu uzrakstīt kaut ko tik "mīkstu". Dziesmas "ONLY MY HEART'S TALKIN'" un "HELL IS LIVING WITHOUT YOU" kļūst par pirmajām mīlestības balādēm visā Elisa daiļrades vēsturē. "Vecajiem" Elisa faniem tas ir šoks. Taču, kad pasaule vēl nav atjēgusies no "TRASH", Eliss izlaiž savu nākamo "sensāciju" — "HEY STOOPID! Šī albuma veidošanā piedalījusās tādas slavenības kā SLASH (GUNS N' ROSES), JOE SATRIANI, STEVE VAI (WHITESNAKE), OZZY OSBOURNE, DESMOND CHILD, ZODIAC MINDWARP, NIKKI SIXX (MÖTLEY CRŪE), MICK MARS (MÖTLEY CRŪE) un daudzi daudzi citi. Lai gan šis albums nesasniedz "TRASH" popularitāti, tomēr nenoliedzami kļūst par notikumu mūzikas pasaulē. Lielākie hīti HEY STOOPID un LOVE'S A LOADED GUN daudzu valstu topus ieņem augstas vietas. Tituldziesmā Elisa raganīgais gars

nodarbojas ar pavisam divainām lietām: aģitē pret pašnāvībām:

HEY HEY HEY HEY
HEY STOOPID!
HEY BRO, TAKE IT SLOW!
YOU AIN'T LIVIN' IN A VIDEO
YOU'RE FLYING LOW WITH A HIGH VELOCITY
NO DOUBT, YOU'RE STRESSIN' OUT
THAT AIN'T WHAT ROCK'N'ROLL'S ABOUT
GET OFF THAT ONE WAY TRIP DOWN
LONELY STREET

NOW I KNOW YOU'VE BEEN KICKED AROUND
YOU AIN'T ALONE IN THIS UGLY TOWN
YOU STICK A NEEDLE IN YOUR ARM
YOU BITE THE DUST, YOU BUY THE FARM
HEY, HEY, HEY, HEY, HEY STOOPID
WHAT YA TRYINNA DO
HEY, HEY, HEY, HEY, HEY STOOPID
THEY WIN YOU LOSE
HEY, HEY, HEY, HEY
HEY STOOPID!

C'MON GIRL IT'S A BETTER DAY
GET YOUR FOOT OUT OF THIS GRAVE
DON'T LET THAT ONE LOVE TEAR YOUR WORLD APART.
C'MON BABY, KICK THAT STUFF
AND SHOW THE STREET IT AIN'T SO TOUGH
QUIT LYIN' AROUND WITH A CRIPPLED, BROKEN HEART
NOW I KNOW YOU'VE BEEN SEEING RED
DON'T PUT A PISTOL TO YOUR HEAD
SOMETIMES YOUR ANSWER'S HEAVEN SENT
YOUR WAY IS SO DAMN PERMANENT
HEY STOOPID!
THIS AIN'T YOUR DADDOY'S TALKIN' — YOU KNOW, I KNOW
YOUR STORY AIN'T SO SHOCKING
YOU KNOW, I KNOW
BLOW SOME STEAM, C'MON AND SCREAM:
HEY, HEY, HEY, HEY STOOPID!

"Šādas pārmaiņas Elisa vecumā tikai pierāda viņa ģenialitāti," uzskata Kūpera fani. Elisa vecums patiešām ir visnotaļ cienījams: 4. februārī Elisam apritēja 45 gadi. Apsveicam un ceram uz jauniem patīkamiem pārsteigumiem.

Mazas atbildes uz lielu jautājumu KAS IR SVĒTKI UN KAD TIE IR STUDENTAM?

Jeb ekspresintervijas ar nejausi sastaptiem, bet mūsu Alma mater cieši pieredīgiem cilvēkiem.

Svētki — tas ir kaut kas liels. Studentam vienmēr ir svētki. Students jau pat par sevi ir SVĒTKS.

Svētki ir gandarījums pēc padarīt darba. No laika distances skatoties, studentam svētki ir viss studiju laiks. Jo svētki ir jaunība, un kā vecākam kolēģim man ir labdabīga skaudība...

Katra diena ir svētki! Svētki — tad, kad ap sirdi ir viegli.

Svētki bija tad, kad picām pacēla cenu — skumji svētki.

Svētki ir tad, kad cilvēki smaida, pasa ka viens otram kādu labu vārdu un pārā daudz nedzer.

Svētki — liels pasākums, kurā visi deju un dzied.

Svētki ir tad, kad dzer. Un vēl tad, kad snabi dzer.

Svētki — pilnīga relaksācija, atbrīvošanās, pilnīgs jūtu izplūdums.

Man šodien ir svētki — mēnesis, k stājos laulībā.

Kad svece deg, tad ir svētki. Jankam jauna jaka! Vai tad tie nav svētki?

Svētki ir tad, kad tie ir pagājuši. Svētkos jau patiesībā svētku vairs nav. Gatavošanās ir svētki.

Studentiem ir svētki tad pat, kad visiem pārējiem, tikai otrādi.

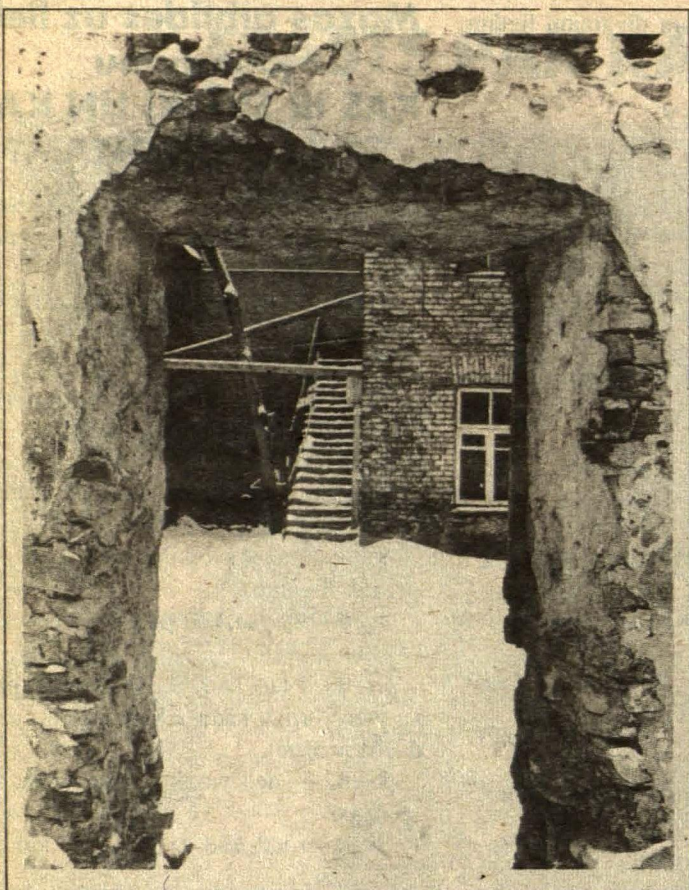
Svētku nemaz nav, jo pēc tiem vienmēr ir slikti.

...Tad, kad šlipsi apsien. Svētki ir tikai tāpēc, lai pēc tam būt otrā diena. Tā ir svētki.

Man svētki ir tad, kad citiem nav svētku. Tāpēc parasti mani neviens nesaprot.

Svētkus ar diktofonu svinēj DZINTARS nō "PLĒSUMA"

LIETUVISKĀ VIĻŅA

Tieši prezidenta pēcvēlēšanu laikā nācās pabūt vienā no nedaudzajiem Lietuvas centriem — Viļņā. Pirmkārt, pārsteidza zemās cenas (studentu ēdnīcā pašt varēja par 40 LVR). Studenti izskatījās dzīvespriecīgi, optimistiski noskaņoti, lai gan izcēlās ar savu lietišķumu un lietuvisku divainību. Vairāk gan klaiņoju pa vecpilsētu un centos iemūžināt tās skatus. Tādu arī es redzēju lietuvīško Viļņu...

Ar fotokameru pa Viļņu klaiņoja 1. kursa žurnālists
SANDIJS SEMJONOVS

STUDIJU INFORMĀCIJAS CENTRĀ:

1. Varat iegūt informāciju par vakantām skolotāju vietām Rīgā.
2. Uzzināt par vasaras akadēmiju Ģēteborgas universitātē.
3. Uzzināt, kur interesēties par studijām ārzemēs.

JAUNUMI JŪSU GRĀMATPLAUKTAM

G. Oļevskis. Dž. B. Klarka darba un kapitāla teorijas pamati. Lekcijas konsp.

U. Grīviņš. Teksta redaktori. Māc. līdz.

A. Grīnfelds. IBM PC datora izmantošana tekstu un grafiskās informācijas apstrādāšanai. Māc. līdz.

A. Bērziņš. A. Germelis. Tabulu procesors SC 3.

M. Briede. Nepārtikas preču preczinība. Mācību grāmata. Latviesu literat. katedra. Ievads literatūrzinātnē. Kurša programma.

D. Kriķis. Funkcijas atvasinājums. Met. nor. Stereotips izd. Ekonomikas informātikas kat. Diplomprojektēšana. Met. norādījumi.

A. Raževa. Bakalaura darbs pedagoģijā.

Сост. М. Ашманис. Словарь политических терминов.

Sast. G. Treide. Profesors Jāzeps Eiduss. Bibliogrāfiskais rādītājs.

Sākot ar 1993. g. 1. februāri ir iespējams saņemt informācijas biļetenus par jaunākajām grāmatām LU bibliotēkā. Katedru pārstāvjiem jāgriežas LU bibliotēkā — Bibliogrāfijas nodaļā (Kalpaka bulv. 4., 243. telpā, t. 229435).

LATVIJAS UNIVERSITĀTES vīriešu basketbola komanda meklē atjautīgu, zinošu, izdarīgu jaunu cilvēku ar savu izdomu, kurš savu turpmāko dzīvi gribētu saistīt ar komandas menedžera vai pārvaldnieka darbu. Samaksa pēc vienošanās vai arī pēc izdarītā darba dolāros.

Griezties pie Sporta un veselības katedras sekretāres. Var arī zvanīt pa tel. 229027 vai 361230.

PIEDĀVĀJAM DARBU.

Meklējam guvernanti laukos 4 bērniem (14, 13, 8 un 5 gadi). Dzīves apstākļi nodrošināti. Tuvāka informācija pa tālruniem 8—242—52 392, 8—242—52 368.

Anita Muceniece

LU Veselības un sporta izglītības katedra izsaka līdzjutību lektoram Genadijam Samoilovam, tēvu guldot smiltājā.
Katedras kolektīvs

“Universitātes Avīze”

Redaktore Ilze BRINKMANE

Tekstu rediģē: Ginta LUKŠEVICA, Linda VAITS

Tekstu ievada: Ilze JOZEPA, Ilze STIKĀNE

Ar datoru “Macintosh SE” tekstu saliek: Ilmārs LAUBERTS
Komerccjautājumus kārtro Aldis ZELMENIS

Adrese: Raiņa bulv. 19, 8. telpa, Rīga, LV-1098 Tālrunis: 227702

“UA” iespiesta sabiedrībā “DIVI” Jelgavā, Raiņa ielā 36

Reģistrācijas apliecība Nr. 535

Laikraksts iznāk divas reizes mēnesī.